

MOŽEMO - ZAGREB JE NAŠ

2020

IZBORNI PROGRAM

Ovaj je program nastao kroz razgovore, usuglašavanje i predan zajednički rad brojnih članica i članova platformi Možemo! i Zagreb je NAŠ! Ishod je participativnog procesa tematskih radnih grupa, koje uključuju načelo stručnosti u polju, ali i načela iskustva i interesa za pitanja od zajedničkog i javnog interesa, tako vrednujući razne vrste znanja. Oslonivši se na raznolika znanja i iskustva stotinjak ljudi uključenih u razvoj programa, oblikovali smo viziju društva koja je pred vama.

PLAN ZA OPORAVAK: MOŽEMO!	4
ZELENO OTPORNO GOSPODARSTVO I DOSTOJANSTVENI UVJETI RADA	6
UPRAVLJANJE RAZVOJEM	7
ZELENI PLAN ZA HRVATSKU	8
ENERGETSKA TRANZICIJA	10
RURALNI RAZVOJ I ODRŽIVA POLJOPRIVREDA	11
TURIZAM	12
PROMET	13
GOSPODARENJE OTPADOM	13
ZAŠTITA PRIRODNIH DOBARA	14
ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ	14
DIGITALNA TRANSFORMACIJA	15
SINDIKALIZAM I UVJETI RADA	17
MONETARNA POLITIKA I ULAZAK U EUROZONU	19
POREZNA POLITIKA	20
KRATKOROČNE ANTIKRIZNE MJERE	20
OBNOVA ZAGREBA NAKON POTRESA	21
DRUŠTVENA JEDNAKOST	23
SOCIJALNA POLITIKA	24
ZDRAVLJE	27
ODGOJ I OBRAZOVANJE	28
VISOKO OBRAZOVANJE I ZNANOST	31
MIROVINSKI SUSTAV	32
STAMBENA POLITIKA	33
KULTURA	34
MLADI	36
RODNA RAVNOPRAVNOST	37
PRAVA LGBTIQ+ OSOBA I OSNAŽIVANJE ZAJEDNICE	39
DEMOKRATIZACIJA I MEĐUNARODNA SOLIDARNOST	41
JAČANJE LOKALNE DEMOKRACIJE	41
OTVORENA VLAST I PARTICIPACIJA	42
PRAVOSUĐE	42
CIVILNO DRUŠTVO	45
RAZVOJ MEDIJA	46
IZMJENE IZBORNOG SUSTAVA	48

REFORMA UPRAVE I TERITORIJALNI PREUSTROJ	49
BORBA PROTIV KORUPCIJE I KLIJENTELIZMA	50
LJUDSKA SIGURNOST	51
MIGRACIJE I SOLIDARNOST	52
VANJSKA POLITIKA	53
REFORMA EUROPSKE UNIJE	54

PLAN ZA OPORAVAK: MOŽEMO!

Pred vama je plan oporavka Hrvatske od krize, ali i od HDZ-a i političkih elita koje su do sada vodile ovu zemlju. Iskustvo višegodišnje beskompromisne borbe, od Zagreba do Dubrovnika, od Pule do Karlovca, u gradskim vijećima i skupštini, ali i na ulici s građanima, sada donosimo u Sabor kojemu ćemo vratiti smisao i sadržaj. Dolazimo ne samo promijeniti politiku, nego promijeniti ovo društvo. Predstavljamo vam ambiciozni program kojim mijenjamo našu zajedničku budućnost.

Kriza izazvana aktualnom pandemijom do kraja je ogolila naše stare probleme. Prije svega to su trajna stagnacija i zaostajanje. Društvene koristi od povremenih perioda ekonomskog rasta vrlo su neravnomjerno raspoređene, a porijeklo sve više određuje životne izgleda. Živimo u društvu u kojem su ljudi izgubili povjerenje u demokratski proces jer se demokratskim putem o ničemu bitnom ne odlučuje, a javne i državne institucije umjesto ispunjavanja svojih javnih, općekorisnih funkcija servisiraju klijentelističke mreže.

Naša je poruka: mi se kao društvo moramo promijeniti. Nema povratka na staro, ali teret promjene ne smijemo staviti jednako na sva leđa jer nismo svi jednako odgovorni, niti smo imali jednako koristi od neuspjelog hrvatskog razvojnog modela.

Nismo spremni prihvatiti ono što se zvalo "normalnim", a to je dugogodišnja stagnacija, rašireni osjećaj pesimizma i rezignacije, odlazak mnogih iz zemlje. Ne prihvaćamo takvo stanje jer ovo društvo itekako ima znanja, snage i osjećaja za društvenu pravednost - na kojima MOŽEMO graditi bolju budućnost.

Kriza izazvana pandemijom koronavirusa pokazala je da je moguće provesti dalekosežne promjene kolektivnog i individualnog ponašanja. Važno je to osvijestiti jer tako postaje mogućim otvoriti nove horizonte i postaviti ambiciozne ciljeve.

Istovremeno ova pandemija nije dobar primjer transformacije društva kakvu želimo jer nije smanjila nego je dodatno produbila društvene nejednakosti i najviše je krizi izložila one najranjivije. Moramo izvući pouke iz kritičnog nedostatka kapaciteta sustava skrbi i iz nebrige kojom se naš sustav odnosio prema najranjivijim skupinama, prema djeci i starijima, ozbiljno narušavajući njihova prava i njihovo dostojanstvo. Također moramo osvijestiti važnost zanimanja na prvim crtama i što ona znače za društvo.

Potrebno je da jasno iskažemo važnost ulaganja u javne usluge i javnu infrastrukturu, istraživanja te u razvoj poduzeća koja znanost i visoke tehnologije primjenjuju. Moramo napustiti pretpostavku da će se privatnom inicijativom napredak dogoditi sam po sebi jer neće - takvih primjera jednostavno nema. Društveni razvoj zahtijeva kompleksne organizacijske, institucionalne i proizvodne modele, odnosno nužnu suradnju i ispreplitanje privatnog i javnog sektora.

Hitno moramo napustiti štetan razvojni model temeljen na klijentelističkoj i rentijerskoj ekonomiji, eroziji radničkih prava, devastaciji industrijske baze i izvlačenju profita kroz neodržive i špekulativne projekte koji ne odgovaraju potrebama lokalnog stanovništva i našim zajedničkim dugoročnim interesima. Kriza izazvana pandemijom koronavirusa dodatno je osvijestila rizike prekomjernog oslanjanja na turizam.

Iako se nakon 2008. godine hrvatska ekonomija prema nekim indikatorima oporavila, nismo vratili broj radnih mjesta koji smo imali prije, dok je značajno porastao udio privremeno zaposlenih, zaposlenih na određeno vrijeme, dok mnogi rade u dereguliranim uvjetima. Rezultat toga je stalno pogoršavanje uvjeta rada te pad njegove cijene. Istovremeno pratimo odljev radne snage u inozemstvo i suočeni smo s činjenicom da u nizu djelatnosti nedostaje radne snage.

Ne smijemo dopustiti da se borba protiv klimatskih promjena odgodi pod izlikom pandemije ili gospodarskog oporavka. Kao društvo neizbježno se suočavamo s povećanim rizicima od suša i poplava, toplinskih valova, pojačanih migracija i opasnošću novih infekcija. Hrvatska je jedna od triju europskih zemlja koja trpi najveću štetu od ekstremnih klimatskih događaja u odnosu na svoj bruto domaći proizvod. S obzirom na to da poljoprivreda i turizam zajedno čine 25 posto našeg BDP-a, iznimno smo ranjivi na učinke klimatskih promjena. Također, borba protiv klimatskih promjena nužno pred nas stavlja zahtjev za međunarodnom solidarnošću i predanošću u postizanju europskih i globalnih rješenja.

Ovaj trenutak vidimo kao nužnu točku preokreta kako bi se naše društvo oporavilo i steklo veću otpornost za buduće izazove koji sigurno dolaze. Donosimo znanje i borbenost kojom to MOŽEMO postići.

Nema povratka na staro. Političke nas elite godinama uvjeravaju da Hrvatska ne može bolje! MOŽEMO!

Zajedno Hrvatsku MOŽEMO oblikovati u pravedno, zeleno, solidarno i prosperitetno društvo.

Naš se program za parlamentarne izbore 2020. godine temelji na trima glavnim stupovima:

- zeleno otporno gospodarstvo i dostojanstveni uvjeti rada
- društvena jednakost
- demokratizacija i međunarodna solidarnost.

ZELENO OTPORNO GOSPODARSTVO I DOSTOJANSTVENI UVJETI RADA

Već trideset godina Hrvatska nema razvojnu politiku. Političke elite koje su do sada vodile ovu zemlju pokazale su drsku kombinaciju nemara za javni interes i neznanja o tome kako u europskim i globalnim okvirima upravljati razvojem u interesu vlastitog stanovništva. Umjesto razvojne ekonomske i socijalne politike, već više od dvadeset godina imamo vlade koje integraciju u europsko i globalno tržište ispunjavaju kao domaću zadaću za koju nemaju ni znanja ni volje. Pro forma ispunjavaju uvjete i ne shvaćaju da naše članstvo u Europskoj uniji, uz obaveze, otvara i mnoge mogućnosti. Drugim riječima, dominantan pristup razvoju Hrvatske od devedesetih do danas doveo je do sve većeg zaostajanja i stagnacije.

Rezultat višedesetljetnog izostanka planiranja razvoja jest da u Hrvatskoj danas dominiraju poslovi u djelatnostima koje ne zahtijevaju visoke stručne kvalifikacije. U takvim poslovima ponuda radnika je u pravilu veća od potražnje, što dovodi do stalnog pritiska na uvjete i cijenu rada. Posljednjih su godina naše stope nezaposlenosti pale, ali ne isključivo zbog velikog rasta zaposlenosti, već i zbog toga što je mnogo ljudi iselilo iz Hrvatske u potrazi za poslom.

Kada Vlada spominje stope rasta BDP-a, ne ističe da su one u velikoj mjeri rezultat činjenice da iskorištavamo sunce i more s jedne strane i doznake naših radnika iz inozemstva s druge strane. Turizam čini petinu našeg BDP-a, a po udjelu doznaka iz inozemstva u njemu na najvišem smo mjestu u EU. Već dugi niz godina analitičari upozoravaju da se ne valja pasivno oslanjati na turizam, ali tek nas je kriza izazvana aktualnom svjetskom pandemijom navela da spoznamo puni razmjer takvih loših odluka. Ekonomske posljedice, uključujući one na stope nezaposlenosti, neizbježno ćemo osjetiti u mjesecima koji su pred nama.

Hrvatsku karakterizira segmentirana struktura tržišta rada u kojoj jedan dio ljudi radi na relativno sigurnim poslovima, uz nešto bolje plaće, dok drugi dio radi u nesigurnosti, sezonski i uz niže plaće. Prva je skupina, osim zakonskim mjerama, obično dodatno zaštićena kolektivnim ugovorima i djelovanjem sindikata, dok se njima nasuprot nalazi rastući broj *outsidera* na tržištu rada: nezaposlenih i privremeno zaposlenih koji rade na nesigurnim poslovima i nisu sindikalno organizirani ni zaštićeni.

Nadalje, Hrvatska s vremenom poprima sve više karakteristika perifernih ekonomija, u kojoj najveći dio tržišta rada čine zaposleni i samozaposleni u malim poduzećima, odnosno u kojoj nema produktivnog privatnog sektora s potencijalom za investicije, inovacije, međunarodnu konkurentnost i izvoz. Bez razvojnih politika koje bi poticale okrupnjivanje i razvoj privatnog sektora i jačale utjecaj strateških javnih poduzeća, nemamo se zašto nadati boljim uvjetima rada u Hrvatskoj.

Trenutna struktura kojom dominiraju mikro i mala poduzeća veže na sebe rast privremenih i povremenih oblika rada, kao što su sezonski rad i rad na određeno. Po udjelu takvog rada pri

samom smo vrhu EU. Nakon što smo 2013. imali 50 posto nezaposlenosti među mladim osobama, one se danas u Hrvatskoj tipično zapošljavaju upravo kroz takve privremene oblike rada.

Kako bismo zaustavili daljnju periferizaciju naše ekonomije i srozavanje uvjeta rada, trebamo uvesti ozbiljne intervencije u planiranje razvoja što obuhvaća čitav niz domena poput industrijskih politika, politika istraživanja i razvoja te mjera usmjerenih na tržište rada. Radit ćemo na stvaranju pravedne zelene ekonomije otporne na poremećaje uzrokovane kapitalističkim ciklusima, pandemijama i posljedicama klimatskih promjena.

Moramo se promijeniti.

UPRAVLJANJE RAZVOJEM

Aktivno ćemo upravljati razvojem ove zemlje kroz paletu industrijskih, ekonomskih i socijalnih politika kojima je zajednički cilj stvoriti dostojanstvene uvjete života i rada za građanke.

Razvijat ćemo proizvodnju s visokom dodanom vrijednošću rada u privatnom i javnom sektoru, praćenu razvojnim politikama koje potiču okrupnjivanje i razvoj obaju sektora. U tom procesu fokus treba postaviti na srednje visoku i tehnološki visoku složenu proizvodnju s posebnim naglaskom na postugljične tehnologije. Istovremeno, razvoj temeljimo na rastu plaća i porastu agregatne potrošnje, napuštajući politiku smanjivanja plaća koja se pokazala ekonomski i demografski štetnom.

Demokratizirat ćemo upravljanje javnim poduzećima kroz civilni nadzor u nadzornim odborima koji uključuje korisnike javnih usluga, radnike i razne društvene skupine. Profesionalizirat ćemo menadžment javnih poduzeća čiji ćemo poslovni učinak vrednovati prema kriterijima koji uključuju mjere ispunjavanja javnog interesa. Takvi kriteriji će primjerice biti kvaliteta usluge, cijenovna i fizička dostupnost usluge, financijska održivost, razina uvjeta rada, zaštita okoliša, efikasnost i transparentnost upravljanja i drugi. Javna poduzeća će tako ostvarivati veću društvenu i financijsku vrijednost, a istovremeno ćemo širim društvenim nadzorom upravljanja smanjiti stranačku upravljačku logiku čime će se minimizirati korupcija i eliminirati klijentelističke mreže.

Raskrstit ćemo s praksom koja loše rezultate pokriva rastom troška za krajnjeg korisnika. Strateški važne tvrtke, koje su prirodni monopolisti poput električnih, vodovodnih, komunikacijskih i drugih mreža, trenutno mogu podići cijene radi ostvarivanja veće dobiti jer izostaje tržišna kazna. Pritom se zanemaruje visok društveni trošak te su, što je još i gore, ti potezi često vođeni partikularnim stranačkim interesima, klijentelističkim praksama i neznanjem.

Oснаžit ćemo svoj položaj ravnopravne članice Europske unije koja poštuje zajednički pravni okvir, ali ćemo isto tako obveze koje proizlaze iz članstva interpretirati u interesu našeg društva.

Vratit ćemo demokraciji smisao oblikovanjem institucija koje omogućuju građankama da sudjeluju u procesima donošenja odluka o pitanjima važnim za njihov život. Da bismo to postigli, presjeći ćemo klijentelističke veze koji sada guše državnu, lokalnu i javnu upravu.

Olakšat ćemo poslovanje gospodarskim subjektima regulativom koja vodi računa o njihovoj veličini, vrsti djelatnosti i kapacitetima. Vodimo se načelom da ne treba primjenjivati jednake programe državnih potpora, poticajnih mjera, zakonskih rješenja ili poreznih pravila na velike tvrtke s jedne strane i na mikro, mala ili srednja poduzeća s druge strane.

Čak 90% poduzeća u Hrvatskoj spada u kategoriju mikro poduzeća. Vlasnici tih tvrtki i obrta su ujedno i radnici, izloženi nesigurnosti i tržišta i pravnog i poreznog okvira poslovanja. Za mikro i mala poduzeća osigurati ćemo linije financiranja, napraviti reviziju parafiskalnih nameta te osigurati potporu i primjerene vremenske periode za ostvarenje uvjeta poslovanja, s ciljem da pokrenemo njihov razvoj. U situacijama kada vlasnici malih i srednjih poduzeća iste ne mogu ili ne žele prenijeti na potomke ili prodati na tržištu, omogućit ćemo prijenos vlasništva na radnike.

Mala poduzeća imaju niske kapacitete za investiranje u razvoj i inovacije, i takvu ćemo ekonomsku strukturu mijenjati ciljanim potporama koje usmjeravaju poduzeća u organski rast. Potaknut ćemo ulaganja tvrtki u kvalitetu radnih mjesta, u uvođenje zelenih tehnologija te u istraživanje, razvoj i inovacije. Primjer takvih poticaja jest oslobađanje plaćanja poreza na dobit koja se reinvestira u navedene ciljeve. Isto tako, državne potpore, uključujući i potpore iz EU fondova, usmjerit ćemo prema ciljevima stvaranja zelenog otpornog gospodarstva i dostojanstvenih uvjeta rada.

Značajne investicije predviđamo i unutar sektora socijalnog poduzetništva, odnosno u one aktivnosti kojima je cilj rješavati konkretne društvene probleme ili potrebe i kojima cilj nije kontinuirani rast profita, već ulaganje u kvalitetna radna mjesta i razvoj lokalne ekonomije.

ZELENI PLAN ZA HRVATSKU

Zeleni plan za Hrvatsku naša je dugoročna vizija održivog razvoja suvremene i ekološki osviještene države. Takva Hrvatska, iznad svega, skrbi o zdravlju i blagostanju svojih građanki, solidarno doprinosi održanju ekološke stabilnosti zajedničkog planeta te prelazi na bezugljičnu ekonomiju.

Ukoliko ukupni prosječni porast temperature ne zadržimo ispod granice od 1,5°C u razdoblju kraćem od 10 godina, klimatske će promjene preći točku nakon koje nema povratka, prijeteći opstanku svijeta kakvog poznajemo. Porast prosječne globalne temperature preko 1,5°C za područje Hrvatske znači i do dvostruko viši prosječni porast temperature te suše i požare, uz porast razine mora u priobalju, i izmjenu ekstremnih oborina (poplave) i suša na kontinentu.

Hrvatska je među europskim zemljama koje trpe najveću štetu od ekstremnih vremenskih i klimatskih događaja u odnosu na svoj bruto domaći proizvod. Stoga ćemo raskrstiti s politikama koje klimatske promjene tretiraju kao sektorski problem, izdvojen u nadležnost jednog ministarstva u kojem je pitanje prilagodbe klimatskim promjenama podređeno energetskeg biznisu. Ukoliko nam je stalo do toga da izgradimo društvo otporno na izazove koji su pred nama, čitava gospodarska politika mora imati ugrađene ciljeve smanjenja ugljičnih emisija. Cilj nam je radikalno smanjenje ugljičnih emisija u Hrvatskoj - za 65% do 2030. i ugljična neutralnost do 2050. Ono se mora temeljiti na jednakopravnom pristupu svih građanki osnovnim potrebama za energijom proizvedenom iz vode, vjetrova i sunca.

Pritom se vodimo principom raspodjele tereta ovih prilagodbi razmjerno odgovornostima i moći utjecaja na brze i dalekosežne promjene. Gospodarski subjekti koji najviše zagađuju i imućni članovi društva koji ostavljaju visoke razine ekološkog otiska trebaju snositi razmjerno najveći trošak ubrzane tranzicije i stabilizacije. Unutar Hrvatske postoje izrazite nejednakosti u ranjivosti na posljedice klimatskih promjena, poput razine siromaštva, stanja zdravlja, društveno-ekonomskog statusa i profesije. Stoga ćemo uz ciljne mjere smanjenja društvenih nejednakosti kroz predviđene socijalne potpore stvoriti pretpostavke za veću otpornost građanki na posljedice klimatskih promjena.

Početna točka našeg Zelenog plana za Hrvatsku europski je zeleni plan. Smatramo da dalekosežno trebamo biti ambiciozniji, prije svega jer je dugoročnu održivost nemoguće postići bez napuštanja potrošačkog društva i logike neupitnog ekonomskog rasta. Dugoročni cilj ekonomije treba biti kvalitetan život građanki unutar obnovljivih kapaciteta ekosustava. Da bismo ukupni društveni razvoj usmjerili tom cilju, zagovaramo uključivanje alternativnih indikatora društvenog razvoja u makroekonomski okvir. Ekonomske politike treba ocjenjivati temeljem njihovog utjecaja na dobrobit ljudi, na korištenje resursa, na nejednakosti i na osiguravanje dostojanstvenog rada. Pri donošenju odluka ti indikatori trebaju imati veću važnost od kretanja BDP-a.

Dugoročni nam je cilj održavanje stabilne ekonomije koja omogućuje dobru kvalitetu života, jednakost, više slobodnog vremena, osjećaj zajedništva, kvalitetno i poticajno obrazovanje, dobro individualno i kolektivno zdravlje, participativnu demokraciju i niz drugih pozitivnih društvenih ishoda. Gradimo ekonomiju koja će ostati unutar obnovljivih kapaciteta ekosustava u kojem živimo.

U sljedećih 5 do 10 godina cilj nam je postići značajne napretke u pravednoj tranziciji na bezugljičnu ekonomiju, čime ćemo istovremeno ostvariti smanjenje zagađenja i stvoriti održiva i kvalitetna radna mjesta. Predložiti ćemo srednjoročne mjere koje usmjeravaju razvoj ka željenom cilju i kratkoročne mjere koje odgovaraju na ekonomsku krizu uzrokovanu pandemijom koronavirusa te višegodišnju stagnaciju hrvatske ekonomije.

Kad govorimo o prelasku na zeleno gospodarstvo, prva stvar koju treba razumjeti jest da je 80% dosadašnjeg zagađenja ugljikovim dioksidom na globalnom planu posljedica djelovanja oko stotinjak kompanija koje se bave eksploatacijom fosilnih goriva. Uvest ćemo emisijske poreze na prihode i profite zagađujućih industrija poput naftne i plinske industrije te avionskog prometa, kako bismo ih potaknule na održivije poslovanje i reducirale avionski promet.

U suradnji sa zaposlenicima i sindikatima tih tvrtki, započet ćemo proces transformacije poslovanja zagađujućih poduzeća u kojima država ima značajan udio, po principima pravedne tranzicije. Posredstvom investicijske banke naše vrijedne industrijske pogone poticat ćemo na proizvodnju tehnologija poput vjetroelektrana i solarnih ploča. Gospodarski je učinak veći ako energetska tranziciju pratimo i domaćom proizvodnjom zelenih tehnologija jer ćemo tako zadržati postojeća i otvoriti nova radna mjesta. U prelasku na bezugličnu ekonomiju, bitno je djelovati planski kako bismo omogućili očuvanje radnih mjesta i prekvalifikaciju radnika za poslove u zelenoj industriji. Nadalje kroz Europski mehanizam i fond za pravednu tranziciju, osigurat ćemo sredstva za nova radna mjesta, prekvalifikaciju te smanjenje energetske siromaštva.

Temeljni aspekt našeg Zelenog plana je prelazak na kružnu ekonomiju radi smanjenja proizvodnje otpada i prekomjernog korištenja resursa. U prvoj fazi zatvorit ćemo krug: smanjit ćemo korištenje novih prirodnih materijala te poticati ponovnu upotrebu i recikliranje. Dobar primjer jest zamjena jednokratnog plastičnog otpada drugim materijalima. Druga mjera jest produljenje trajanja proizvoda i zabrana planiranog kvarenja novim zakonskim propisima te otvaranje novih radnih mjesta u servisnom službama. U drugoj fazi cilj nam je smanjivanje ukupne razine proizvodnje i potrošnje kako bismo se sveli na održivu razinu, odnosno stvaranje zelenog otpornog gospodarstva.

ENERGETSKA TRANZICIJA

Kako bi postala klimatski neutralnom do 2050, Hrvatska treba ulagati u ambicioznu energetska tranziciju prema održivoj energetici, u skladu s preporukama Europske unije i posljednjim izvještajem Međuvladinog panela za klimatske promjene. Revidirat ćemo dozvole i onemogućiti daljnje investicije u istraživanje i eksploataciju nafte i plina te u štetne projekte koji podrazumijevaju uvoz fosilnih goriva u Hrvatsku i susjedne zemlje. Zalagat ćemo se za zatvaranje termoelektrana na ugljen, uz pravedno osiguravanje novih radnih mjesta u sektoru čiste energije. Buduće državne investicije bit će usmjerene na obnovljive izvore energije.

Prioriteti su ulaganja javnih sredstava u solarizaciju Hrvatske i uspostava energetske zadruge, kako bi građanke i lokalne zajednice mogle proizvoditi vlastitu energiju iz solarnih izvora. Dobre primjere u Hrvatskoj već pronalazimo na otoku Krku, a imamo i vrijednu inicijativu solarizacije i energetske neovisnosti hrvatskih otoka.

Drugi nužan aspekt tranzicije rad je na energetske učinkovitosti postojeće infrastrukture poput sustava komunalnog grijanja i toplana u područjima visoke urbanizacije i naseljenosti, te poticanje izgradnje toplinskih pumpi i izolacije kuća i zgrada u slabije naseljenim predjelima. Ulaganje u masovnu energetska obnovu fasada i toplinska izolacija postojećeg stambenog fonda istodobno će smanjiti trošak grijanja i hlađenja zgrada, a ujedno doprinijeti smanjenju energetske siromaštva i zagađenja. U izgradnji novog stambenog fonda, u zakonski okvir ćemo uvesti obavezu na energetska učinkovitost zgrada, izgradnju pasivnih zgrada, solarizaciju i zelene krovove.

Kako bismo zajamčili pravednu tranziciju, ulagat ćemo u istraživanje i razvoj te poticati uključivu suradnju sa strateškim industrijama, poduzećima i sindikatima. Domaći industrijski pogoni trebaju biti sudionici ove tranzicije i svoju proizvodnju usmjeriti na zelene tehnologije poput sunčanih panela i dijelova vjetroelektrana. Grupa HEP, koja upravlja i energetsom mrežom koju trebamo modernizirati, mora postati i predvodnicom proizvodnje čiste energije, pod javnom upravom i kontrolom.

RURALNI RAZVOJ I ODRŽIVA POLJOPRIVREDA

Ruralni razvoj i poljoprivreda ključni su za prelazak na kružnu ekonomiju, odnosno model koji osigurava održivo gospodarenje resursima, produženje životnog vijeka proizvoda s ciljem smanjenja otpada te povećanu uporabu obnovljivih izvora energije.

Zahvaljujući prirodnim karakteristikama, tradiciji i znanju, Hrvatska u sektoru poljoprivrede, koji se veže na prehrambeni sektor, može dosegnuti nivo proizvodnje dostatan za premošćivanje jaza današnje vanjskotrgovinske bilance u kojoj preko 60% prehrambenih proizvoda dolazi iz inozemstva.

Poljoprivredno-prehrambeni sektor u domaćem BDP-u čini udio od gotovo 15%, što govori o njegovoj važnosti za domaće gospodarstvo. Okosnica domaće poljoprivredne proizvodnje obiteljska su poljoprivredna gospodarstva (OPG) koja čine 96,8% svih poljoprivrednika i koriste 76,1% obradivih poljoprivrednih površina. Jedan od naših prioriteta promjena je strukture poljoprivredne proizvodnje i stvaranje poljoprivredno-prehrambene bioekonomije, za što su ključna ulaganja u agroekološke mjere i organsku poljoprivredu te istraživanje, razvoj i inovacije u području bioekonomije.

U tome ključnu ulogu ima jačanje tržišta lokalno uzgojenim proizvodima uvođenjem obvezne zelene javne nabave za opskrbu hranom i pićima u svim javnim i državnim institucijama. To znači da se u natječajima ugrađuju kriteriji kvalitete uzgoja i kriteriji blizine (smanjenje transporta), čime se prednost daje lokalnim proizvodima. Da bismo osigurali osnovu za razvoj organske poljoprivrede porezno ćemo rasteretiti male i srednje tvrtke u prehrambenoj industriji i investirati u njih u svrhu razvoja organske proizvodnje robe s dodanom vrijednošću.

Unaprijedit ćemo evidenciju poljoprivrednog zemljišta sa svrhom aktiviranja neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta, a u slučajevima u kojima vlasnici ne mogu osigurati poljoprivrednu proizvodnju, dati zemlju u zakup ili na prodaju. Slični projekti u drugim europskim zemljama su povećali dostupnost zemljišta zainteresiranima i time stvorili uvjete za ponovno naseljavanje ruralnih regija. Revitalizirat ćemo poljoprivredu davanjem u zakup 400 tisuća hektara državnog poljoprivrednog zemljišta koje trenutno nije u funkciji po simboličnoj cijeni, primarno s namjenom poticanja ekološke poljoprivrede te revitalizacije ruralnih prostora. Uredit ćemo zemljišne knjige i katastre kako bismo potakli komasacije i okrupnjavanja sitnih poljoprivrednih čestica, a time i kvalitetniju kontrolu i lakše prijave za poljoprivredne poticaje.

Financijsku stabilizaciju OPG-ova i poljoprivrednih zadruga realizirat ćemo kroz osiguranje pristupa jeftinim kreditnim sredstvima za poljoprivredu, osnivanjem Agro banke na načelima etičnog financiranja. Politiku javnog investiranja u sektor bioekonomije fokusirat ćemo na

financiranje istraživanja, razvoja i inovacija u polju uporabe poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i korištenja organskog otpada i rezidua u svrhu stvaranja novih proizvoda.

Povećat ćemo površine pod organskom poljoprivredom i agroekološkim mjerama, u cilju smanjenja korištenja pesticida za 50% do 2030. te povećanja mjera zaštite prirode i poticanja regenerativne poljoprivrede. Ove mjere u skladu su sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Europske unije koja predviđa snažniji razvoj ekološki prihvatljivih gospodarstava te povećanje ekološki obradivih površina.

Politiku ruralnog razvoja fokusirat ćemo na stvaranje jednakog pristupa dobrima i uslugama te na podizanje kvalitete života u ruralnim područjima. Proračunske investicije i investicije iz EU fondova za ruralni razvoj fokusirat ćemo na izgradnju i unapređenje osnovnih komunalnih i javnih usluga te poslovnu, ICT i poljoprivrednu infrastrukturu. Poticat ćemo investicije u lokalnu proizvodnju energije iz održivih izvora i lokalno vlasništvo nad proizvodnjom energije.

Poticat ćemo zadrugarstvo kao model bolje iskoristivosti zemlje i povećanja kvalitete proizvoda promjenom zakonskog okvira, davanjem prednosti pri dobivanju poticaja te kroz pomoć pri osnivanju zadruga. Zadrugarstvo smanjuje troškove proizvodnje i povećava prihode kroz zajednički plasman i jačanje pregovaračke pozicije na tržištu. Poticat ćemo zajedničke modele upravljanja između predstavnika tijela lokalnih vlasti i zadruga.

TURIZAM

Turizam je u Hrvatskoj najvažnija ekonomska grana koja čini čak petinu BDP-a, no izostanak strategije održivog turizma te prekomjerna urbanizacija i uništenje obalnog pojasa ugrožavaju ne samo prirodu i okoliš, već i turizam kao ekonomsku granu. Iako svako ljeto brojimo "krevete" i prelazak vozila preko granica, nekontrolirani rast broja gostiju ugrožava samu turističku ponudu, dovodi do pretjerane eksploatacije i devastacije, a u sljedećem će koraku voditi prema padu turističke potražnje.

Cilj nam je gospodarstvo koje je manje ovisno o turizmu i turizam koji je poštuje ekološke granice, radnička prava i životne potrebe lokalnih zajednica. Prioritet je izrada Strategije održivog turizma uz sudjelovanje javnosti, struke i radnika u turizmu, te zaustavljanje betonizacije obale i privatizacije obalnog pojasa. Razvoj turizma usmjerit ćemo prema ekološkom turizmu u visokovrijednom prirodnom okolišu. Umjesto betonizacije obale, gradnje golf terena i megalomanskih projekata turističkih naselja, izgradit ćemo turizam koji doprinosi razvoju lokalne zajednice i rasterećuje obalu razvojem ponude u zaleđu i kopnenim krajevima.

Trebamo osigurati strožu i kvalitetniju upotrebu prostora, što uključuje izrade analiza ekološkog otiska turizma i turističke nosivosti prostora. Na taj način temeljit ćemo razvoj pojedinih destinacija na podacima o maksimalnim potencijalnim kapacitetima bez ugrožavanja ekonomskih, ekoloških, socijalnih i kulturnih resursa. Smanjit ćemo ovisnost o sezonalnom turizmu i jačati kapacitete cjelogodišnjeg turizma. Time se smanjuje pritisak na udarne turističke mjesece, a osigurava trajnija potreba za radnom snagom. Ravnomjernim trajanjem sezone

stvorit će se pozitivni učinci na lokalne zajednice kroz bolju raspoređenost prihoda te kvalitetnije održavanje komunalne i prometne infrastrukture.

Poticat ćemo malo i obiteljsko hotelijerstvo (trenutno ono čini oko 15% ukupnih hotelskih kapaciteta), i investicije u obnovu velikih turističkih objekata i ostalih nekretnina koje trenutno čine 14% ukupnog neiskorištenog hotelskog kapaciteta. Hotelskim i drugim kapacitetima moguće je pribrojati dodanu vrijednost zdravstvene ponude, ukoliko se strateški planira razvoj zdravstvene infrastrukture koja prije svega služi lokalnoj zajednici, a potom stvara sinergiju s postojećim turističkim objektima.

Slab marketing postojećih manifestacija, nedostatak prostora za razvoj suvremene umjetnosti, kao i nejasne politike kulturnih institucija onemogućavaju i lokalne zajednice i turiste da razviju potencijal kulturne razmjene. Stoga ćemo se usredotočiti na jačanje cjelogodišnjeg turizma kroz razvoj kulturnog i zdravstvenog turizma.

PROMET

Cilj je potaknuti razvoj održivog i dostupnog transporta u međugradskom i lokalnom prijevozu, uključujući revitalizaciju željezničkog prometa, autobusnog prijevoza na struju ili vodik te proširenje biciklističke infrastrukture i infrastrukture javnog prijevoza u gradovima.

Prioritet je reorganizacija razdvojenih državnih poduzeća Hrvatskih željeznica vraćanjem HŽ holdinga, obnova postojećih i izgradnja novih pruga kako bi se željeznički promet učinio konkurentnim i kako bi postao okosnicom međugradskog javnog prijevoza. Povezanost modernom željeznicom učinila bi u značajnoj mjeri izlišnim avionski promet unutar Hrvatske i sa susjednim državama. Rijeka, Split, Osijek, Zagreb, Pula, Varaždin, Ljubljana, Beč, Budimpešta, Beograd i Trst postat će dostupni željeznicom unutar 4 sata.

Prioritet u ostalim oblicima prijevoza je izgradnja infrastrukture punionica električnih automobila za elektrifikaciju cestovnog prometa. Neophodno je osigurati dostupan javni prijevoz u gradovima, te zamjenu gradskih autobusa na dizel i plin ekološki održivim autobusima na struju i vodik. Urbano planiranje i adekvatna infrastruktura u gradovima moraju dati prvenstvo pješačkom i biciklističkom kretanju.

GOSPODARENJE OTPADOM

Gospodarenje otpadom u Hrvatskoj je već desetljećima potpuno neadekvatno i zastarjelo te je u suprotnosti s europskim zakonodavstvom, zbog čega nam prijete i kazne.

Ipak ima i rijetkih primjera lokalnih zajednica, gdje je lokalna uprava preuzela inicijativu i uložila napor u odvojeno sakupljanje i recikliranje. Primjeri toga su prije svega međimurski gradovi i naselja te otoka Krk, koji pokazuju kako se mogu postići konkretni rezultati. Zeleni plan predviđa drastično smanjenje proizvodnje otpada regulativama vezanim uz nepotrebnu ambalažu, mjerama poticanja ponovne upotrebe kroz oporabne centre te nagalsak na recikliranju i kompostiranju na kućnom pragu. Plan također predviđa pravedniji sustav naplate usluge odvoza otpada umjesto izgradnje velikih i skupih centara za gospodarenje otpadom i spalionica u koje bi išao neodvojeni otpad.

Na nacionalnom nivou, Zeleni plan predviđa zabranu jednokratne plastike i smanjenje ambalažnog otpada te stvaranje zakonskog okvira koji potiče smanjenje stvaranja otpada. Pobrinut ćemo se za to da se dobre prakse prenesu u Hrvatsku i da se i provedu na nivou cijele države, a ne samo u pojedinim gradovima i općinama. Na lokalnom nivou, u suradnji s lokalnim zajednicama, osigurati ćemo redovit i jeftin odvoz odvojenog otpada te dostupna i besplatna reciklažna dvorišta za krajnje korisnike.

ZAŠTITA PRIRODNIH DOBARA

Zalažemo se za zaštitu prirodnih dobra kao što su vode, šume, more, obala i tlo od daljnje privatizacije, komodifikacije i neodržive eksploatacije. Podržavamo europsku inicijativu da se čista i dostupna pitka voda učini univerzalnim ljudskim pravom.

Hrvatska je jedna od zemalja Europe s najvećom bioraznolikošću, raznolikim ekosustavima i još uvijek očuvanom prirodom, morem, šumama i pitkom vodom. Ovo je bogatstvo i osnova naše ekonomije koja uvelike ovisi o turizmu, a kako bi ga se sačuvalo i za buduće generacije, bitna je zaštita vode i pažljivo upravljanje njome. Zaštićena područja obuhvaćaju 8,6% ukupne površine Republike Hrvatske, odnosno 12,3% kopnenog teritorija i 1,9% teritorijalnog mora. Najveći su dio zaštićene površine parkovi prirode, što je i jedna od najnižih kategorija zaštite, dok je unutar mreže zaštićenih područja u okviru Europske unije NATURA 2000 zaštićeno ukupno 37% teritorija.

Želimo povećati udio zaštićenih područja i kvalitetnog upravljanja njima radi izbjegavanja uništenja prirode, smanjenja pritiska masovnog turizma te prekomjerne eksploatacije šuma i voda. Prioritet je očuvanje obalnog područja i morskih ekosustava s obzirom na njihov izuzetno mali postotak zaštićenosti. U skladu s europskom strategijom zaštite bioraznolikosti cilj je do 2030. zaštititi minimalno 30% površine mora i 30% površine kopna. U svrhu zaštite oprašivača do 2030. ćemo smanjiti upotrebu pesticida za 50%.

ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ

Da bismo razvili konkurentnu proizvodnju s visokom dodanom vrijednošću rada potrebno je kao prvo osvijestiti činjenicu da je planiranje investicija u istraživanje i razvoj od vitalnog značaja za transformaciju gospodarstva i zaustavljanje dugogodišnjeg trenda stagnacije. Osmišljavanje i

poticanje javnih i privatnih investicija u istraživanje i razvoj nužan su uvjet da bi domaća poduzeća mogla poboljšati svoj položaj na europskom i globalnom tržištu.

U našoj razvojnoj viziji ulaganja u istraživanje i razvoj čine temeljni dio postizanja zelenog otpornog gospodarstva i dostojanstvenih uvjeta rada.

Uvest ćemo potpunu transparentnost javnih ulaganja u istraživanje i razvoj te strateški odabir sektora u kojima Hrvatska može kombiniranjem javnih ulaganja i drugih postojećih resursa ostvariti međunarodne komparativne prednosti.

U Hrvatskoj su javne potpore istraživanju i razvoju po glavi stanovnika upola manje u odnosu na druge zemlje EU. Udio hrvatskih poduzeća koja ulažu u istraživanje i razvoj ispod je razine većine europskih zemalja (svega 13.7% poduzeća).

Potrebno je potaknuti veća ulaganja kroz razne oblike potpora, kao što su:

- porezne olakšice za poduzeća koja ulažu u znanost, istraživanje i razvoj inovacija,
- uvođenje potpornih usluga i većih financijskih potpora za mikro i mala poduzeća u svim fazama inovacijskog ciklusa: od ideje i prijave projekta, preko provedbe projekta, realizacije prototipa (proizvoda ili usluga), do provjere inovacijskog koncepta i provjere tržišnog potencijala i ulaska na tržište.

Potrebno je ustrojiti hrvatski inovacijski sustav na način da njegovi rezultati budu usklađeni i doprinose ciljevima i očekivanim rezultatima Europskog zelenog plana. Želimo ojačati komponentu socijalnih inovacija koje istovremeno rješavaju društvene izazove, stvaraju nove načine komuniciranja te oblike sudjelovanja u procesima odlučivanja i javnih rasprava. Ekološke i socijalne inovacije usmjerene prema zelenoj industrijalizaciji i društvenom razvoju poticat ćemo ulaganjima kroz mehanizme Hrvatske banke za obnovu i razvoj. Dio ekonomske dobiti iz tih inovacija poreznim poticajima i drugim mjerama vraćat ćemo u daljnji ciklus istraživanja i razvoja.

DIGITALNA TRANSFORMACIJA

Razvoj digitalnih tehnologija ima utjecaj na razvoj društva u cjelini. Digitalne tehnologije olakšavaju različite aspekte života i potiču ekonomski razvoj, ali i ubrzano produbljuju društvene probleme poput nejednakosti, sustavne utaje poreza, erozije radničkih prava ili digitalnog nadzora. Zalagat ćemo se za to da digitalne tehnologije doprinose pravednoj ekonomiji, ekologiji, temeljnim pravima i participaciji.

Zalažemo se da se pristup internetu uvrsti među temeljna prava. Svom stanovništvu na čitavom teritoriju Hrvatske želimo osigurati pristup širokopojasnom Internetu i time smanjiti digitalni jaz u odnosu na ostatka EU, poduprijeti razvoj i decentralizaciju ekonomije te ojačati temeljna prava.

Internet i čitav digitalni prostor trebaju ostati slobodni i otvoreni na načelima mrežne neutralnosti, što znači da sav internetski promet treba tretirati jednako, bez diskriminacije između korisnika, sadržaja ili usporedivih protokola, aplikacija i usluga. Organizacije privatnog i javnog sektora trebaju online korisnicima jamčiti sigurnu komunikaciju i zaštitu privatnosti. Korisnici trebaju imati pravo odlučivati o podacima koji se o njima prikupljaju, a servisi trebaju transparentno predstaviti kako će ih se koristiti. Sloboda izražavanja i sloboda medija u digitalnom prostoru trebaju biti zajamčene, uz ograničenja koja suzbijaju izražavanje diskriminacije, mržnje ili nasilja.

Poticat ćemo stjecanje tehnoloških znanja i kritičke medijske pismenosti kroz obrazovni sustav, sustav narodnih knjižnica i programe neformalnog obrazovanja. Nove i nastajuće tehnologije (umjetna inteligencija, nanotehnologija, robotika i biotehnologija) – društvo će razvijati i primjenjivati pažljivo, imajući u vidu etičke preporuke i socijalne implikacije.

Digitalizacijom infrastrukture doprinijet ćemo moderniziranju i povećanju ekološke učinkovitosti energetske mreže, gradskog i međugradskog prometa i poljoprivrednog sektora.

Radnicima u IT sektoru, a pogotovo onima koji imaju formalni status vanjskih suradnika (bili programeri ili vozači), pomoći ćemo u ostvarivanju prava na pravičnu nadnicu, satnicu, doprinose i samoorganiziranje. Stimulirat ćemo agilni sektor digitalne ekonomije na podizanje društvene jednakosti i ekonomske demokracije kroz eksperimente s formama zadrugarstva, radničkog sudjelovanja i socijalnog poduzetništva.

S drugim članicama EU radit ćemo na sprječavanju izbjegavanja poreza, a dio prihoda od poreza na tehnološke kompanije ulagati u povećanje dostupnosti širokopojasnog interneta, medijski pluralizam i kritičko novinarstvo te medijsku pismenost.

Digitalna transformacija se uobičajeno vidi kao proces kojeg je najbolje prepustiti tržištu. Imperativ širenja digitalnog tržišta, međutim, rezultira nizom negativnih društvenih posljedica kao što su nejednakost, erozija radničkih prava i digitalni nadzor, ali i ograničavanjem sudjelovanja javnih institucija u tehnološkoj tranziciji. Osnažit ćemo javne institucije i neprofitne organizacije za razvoj i primjenu tehnologija koje nisu podređene tom imperativu, nadasve u sferi dostupnosti informacija, znanja, znanosti i kulture.

SINDIKALIZAM I UVJETI RADA

Politika niskih plaća, nesigurnih poslova i deregulacija tržišta rada dovode do sve veće ekonomske nesigurnosti kao i do velikog odljeva stanovništva. Moramo zaustaviti navedene negativne trendove kako bismo stvorili osnovu za održivu i otpornu ekonomiju izgrađenu na dostojanstvenom položaju rada, a ne nauštrb njega.

Investicijama u unapređenje tehnologije, u istraživanje i razvoj, te usmjeravanjem javnih investicija u zeleni proizvodni sektor možemo stvoriti kvalitetnija i bolje plaćena radna mjesta.

Kako bismo poboljšali uvjeti rada, trebamo urediti radno zakonodavstvo, podići minimalnu plaću, osigurati neradnu nedjelju te jačati funkcije kolektivnog pregovaranja i ulogu radničkih predstavnika u svim procesima koji utječu na položaj radnika u Hrvatskoj.

Uredit ćemo radno zakonodavstvo. Posljednje izmjene radnog zakonodavstva, provedene u mandatu Vlade SDP-a, oslabile su poziciju sindikata i radnika, osobito onih u najnepovoljnijem položaju: zaposlenih na određeno vrijeme i preko agencija za zapošljavanje, radnika s nižim kvalifikacijama, posebno žena i mladih, te radnika na koje se ne primjenjuje nijedan kolektivni ugovor i koji nisu sindikalno organizirani. Uvedenim novinama je, između ostalog, povećano radno vrijeme i smanjeno vrijeme za odmor radnika, dodatno su ograničeni pravo na štrajk i sindikalno organiziranje, oslabljena je funkcija inspekcije rada i gotovo je prepolovljen broj odredbi kojima se propisuju konkretne sankcije za prekršaje poslodavaca.

Smatramo da je radnim zakonodavstvom i kvalitetnim nadzorom nad njegovom provedbom potrebno hitno urediti pitanje rada na određeno vrijeme. Ono je postalo dominantnom formom zapošljavanja i u Hrvatskoj je gotovo u potpunosti istisnulo rad na neodređeno vrijeme, što radnike, osobito mlade, vodi u nesigurnost i ranjivost, smanjuje produktivnost rada i ukupno blagostanje te povećava rizik od siromaštva i iseljavanja. Kroz radno zakonodavstvo potrebno je urediti pitanja radnog vremena i vremena za odmor, posebno određivanja i korištenja godišnjih odmora, jasno definirati pojam plaće, regulirati uvjete otkazivanja ugovora o radu, unaprijediti zaštitu ranjivih skupina radnika i omogućiti ostvarenje ustavnog prava na sindikalno organiziranje.

Izrazito je važno pitanje jačanja kompetencija i brojnosti inspektora rada, osobito u području zaštite na radu, uz osiguravanje preduvjeta za transparentan i pravilan nadzor, poput prisutnosti radničkih predstavnika pri njegovoj provedbi.

Minimalnu plaću treba definirati kao osnovnu plaću za četrdesetosatno radno vrijeme, u koju ne smiju biti uključeni bilo kakvi dodaci, kao što su dodatak za minuli, smjenski, prekovremeni ili noćni rad, rad nedjeljom, praznikom i blagdanom, naknada za prijevoz, stimulacija i dr.

Smatramo da minimalnu plaću treba odrediti najmanje u visini iznosa 60 posto medijalne plaće u Hrvatskoj, što bi u ovom trenutku iznosilo gotovo 4.600 kuna bruto, bez mogućnosti umanjenja tog iznosa u odnosu na prethodnu godinu i bez mogućnosti ugovaranja kolektivnim ugovorom minimalne plaće niže od tog iznosa. Time bismo omogućili godišnji rast minimalne plaće u skladu s rastom medijalne plaće, smanjila bi se nejednakost u plaćama i poboljšale životne prilike za oko 40.000 radnica i radnika koji u ovom trenutku u Hrvatskoj primaju minimalnu plaću, a pritom često rade u radno intenzivnim djelatnostima koje izrazito utječu na njihovo zdravlje i organizaciju života. Također smatramo da se metodologija izračuna minimalne plaće, osim na kriteriju relativne nejednakosti na tržištu rada, treba temeljiti i na izračunu minimalnih životnih troškova kako bi se osiguralo da minimalna plaća može pokriti osnovne troškove života.

Pandemija koronavirusa ukazala je na presudni značaj rada za održivost društva i nezamjenjivost radnika i radnica, posebno u onim sektorima koji su često i najmanje plaćeni. Planovi za oporavak ekonomije nakon pandemije koronavirusa stoga trebaju biti direktno vezani uz ciljeve očuvanja radnih mjesta i poboljšanja uvjeta rada te trebaju uključiti sindikate kao socijalne partnere na način da se sudjelovanje radnika i kolektivno pregovaranje promiču na svim razinama, kako u javnom tako i u privatnom sektoru.

Hrvatska je u ovom trenutku država u kojoj su plaće i radno vrijeme, a time i usklađivanje poslovnog i privatnog života, u nesrazmjeru s potrebama većine stanovništva. Prema važećem radnom zakonodavstvu, ukoliko kolektivnim ugovorom nije uređeno drugačije, radnici koji rade u šestodnevnom radnom tjednu mogu raditi više od 7 dana bez ijednog dana tjednog odmora.

Pitanje neradne nedjelje obuhvaća nekoliko opredjeljenja prema kojima se kao društvo trebamo odrediti, a to su:

- poštivanje radničkih prava i ljudskog dostojanstva;
- društvena pravda, odnosno definiranje društvenih prioriteta u skladu sa stvarnim društvenim potrebama i trenutnim mogućnostima;
- održivi razvoj, jer je moguće i potrebno reprogramirati potrošačke navike u smjeru stvaranja društva odgovornog prema ljudima i resursima;
- prava žena, jer se pitanje rada nedjeljom u velikoj mjeri tiče upravo radnica (među radnicima u maloprodaji u sektoru trgovine 71 posto čine žene), koje uz obaveze vezane uz radno mjesto uglavnom nose i glavninu tereta brige za obitelj.

Raspravu o neradnoj nedjelji, kojom trenutno dominiraju aspekti jačanja konkurentnosti i maksimizacija profita, potrebno je proširiti na perspektivu uvjeta rada u sektorima na koje se ta rasprava odnosi, jer su upravo tim sektorima povrede radničkih prava u ovom trenutku možda i najveće.

Zastupamo stav da sve dok ne postoji pravedan okvir isplate plaće i dodataka na plaću te poštivanja društveno prihvatljivih uvjeta rada u trenutno najizloženijim sektorima čiji rad nedjeljom nije prijeko potreban za funkcioniranje društva, radnici u tim sektorima ne bi trebali radnom nedjeljom plaćati cijenu nedostatka okvira.

Sindikalno organiziranje ne predstavlja prijetnju već dio rješenja. Sindikati kao demokratski izabrani predstavnici radnika imaju uvid u stanje i potrebe na radnim mjestima i unutar pojedinih sektora ekonomije te je svrha sindikalnog organiziranja poboljšanje uvjeta rada u cilju održivog razvoja ekonomije, a ne njezina kočenja. Budući da studije pokazuju da u zemljama s većom razinom pokrivenosti kolektivnim ugovorima postoji manja nejednakost među plaćama, jedan od načina ispunjenja tih ciljeva je poticanje kolektivnog pregovaranja kojim je moguće ugovoriti povoljnija kolektivna prava. Uvažavat ćemo djelovanje sindikata kao aktera u stvaranju kvalitetnih i održivih radnih mjesta te se zalagati za podizanje trenutno niske cijene rada i osiguravanje poštivanja radnih standarda.

U Hrvatskoj je nužno:

- poticati kolektivno pregovaranje;
- poticati pokrivenost što većeg broja sektora kolektivnim ugovorima;
- vrednovati zalaganje onih poduzeća u kojima je sklopljen kolektivni ugovor i koja poštuju radnička prava, primjerice kroz davanje prednosti u postupcima javne nabave;
- osnaživati kapacitete socijalnih partnera za kolektivno pregovaranje.

MONETARNA POLITIKA I ULAZAK U EUROZONU

To što će Hrvatska vjerojatno uskoro predati zahtjev za ulazak u Europski tečajni mehanizam (ERM II) ne sprječava nas da o pitanju ulaska u Eurozonu povedemo široku i ozbiljnu javnu raspravu. U čekaonici ćemo provesti nekoliko godina i upravo taj period treba iskoristiti da se dobro odvagnu sve prednosti i mane pristupanja Eurozoni.

Budući da djelujemo unutar otvorenog tržišta EU-a, sužen je manevarski prostor unutar kojeg možemo djelovati na poboljšanje konkurentnosti. Na jednu od ključnih poluga aktivne ekonomske politike - kontrolu državnog deficita i duga - već sad presudno utječu Maastrichtski kriteriji. Uvođenjem eura oduzet ćemo si još jednu polugu, kontrolu kamatnih stopa i tečaja.

Ulaskom u Eurozonu glavni mehanizam za postizanje konkurentnosti ostat će nam interna devalvacija, koja se postiže smanjenjem troškova rada. To znači daljnje slabljenje pozicije radnika - u društvu u kojem se odsustvo razvojne politike već trideset godina prelama upravo na visokoj nezaposlenosti, pogoršanju uvjeta rada, niskim plaćama i mizernim mirovinama. Interna devalvacija problem je zato jer ne donosi automatsko poboljšanje međunarodne konkurentnosti, a može proizvesti pad BDP-a i životnog standarda. Naime ona je usmjerena na postizanje

izvozne konkurentnosti, dok istovremeno djeluje negativno na potražnju za robama i uslugama u netrgovinskom sektoru (ugostiteljstvo, zdravstvene, obrazovne usluge itd), i može imati negativne učinke na standard života, uvjete rada i razinu nezaposlenosti u domaćoj ekonomiji.

Zbog svega navedenog, smatramo da se ulazak u Eurozonu u najmanju ruku treba odgoditi. To što ova vlada i prethodne vlade nisu bile u stanju voditi aktivnu ekonomsku politiku nije isprika da tu mogućnost oduzmu i našoj budućnosti. Monetarna i fiskalna politika predstavljaju važn poluge razvoja. Smatramo važnim voditi aktivnu monetarnu i fiskalnu politiku usmjerenu ne samo na stabilnost cijena, već i na punu zaposlenost i održivi ekonomski rast s većom koordinacijom izvršne i monetarne vlasti.

POREZNA POLITIKA

Jedan od naših prioriteta transformacija je sadašnjeg poreznog sustava u progresivniji i pravedniji porezni sustav koji će ravnomjernije rasporediti ukupno porezno opterećenje između stanovništva, regija i vrste primanja. Predlažemo stoga više stopa poreza na dohodak (sada imamo samo dvije - od 24% i 36%) uz veće porezno rasterećenje dohotka koji se nalazi ispod ili na medijanu i progresivno više stope za najviše dohotke.

Sustavno želimo provesti porezno rasterećenje potrošnje kao i ispraviti asimetriju oporezivanja rada i kapitala. Smanjenje stope PDV-a moguće je samo u okviru transformacije poreznog sustava iz sadašnjeg regresivnog, u kojem PDV čini najveći udio poreznih prihoda, u progresivni sustav. Progresivni sustavu, umjesto oporezivanja potrošnje, oporezuje bogatstvo i imovinu (npr. porez na izvanrednu dobit) i dohodak u koji su uključeni svi prihodi od imovine (dividende, kamate na štednju, rente, itd). Predlažemo i uvođenje poreza na nasljedstvo veće vrijednosti, kakav ima većina zemalja članica EU.

Reinvestiranu dobit treba osloboditi poreza pod uvjetom da je reinvestirana u:

- poboljšanje uvjeta rada i rast plaća zaposlenika;
- istraživanje, razvoj i inovacije;
- zelenu transformaciju (zamjenu tehnologije, prelazak na održive izvore energije), zamjenu opreme i druge kapitalne investicije izravno vezane za unapređenje poslovanja.

Poreznu stopu dohotka od kapitala na prihode od dividendi ili udjela potrebno je minimalno izjednačiti sa stopama poreza na dohodak od nesamostalnog rada.

Naša porezna politika, koja cilja smanjenju porezne presije na prihode od samostalnog i nesamostalnog rada, većoj progresivnosti oporezivanja dohotka te prebacivanju poreznog tereta s rada na prihode od kapitala i imovine, imat će pozitivne učinke na poslovanje i zapošljavanje mikro i malih poduzeća.

KRATKOROČNE ANTIKRIZNE MJERE

Pandemija korona virusa uzrokovala je usporavanje globalne ekonomije i gubitak radnih mjesta. Hrvatska se pokazala osobito osjetljivom jer petina našega BDP-a ovisi o turizmu, što je već utjecalo na nezaposlenost sezonskih radnika i gubitak radnih mjesta u ugostiteljstvu. Nismo samodostatni ni u proizvodnji hrane, tako da će eventualno smanjenje ponude na međunarodnom tržištu i povećanje cijena dodatno osiromašiti naše već ugroženo stanovništvo.

Predlažemo kratkoročne mjere za pomoć najugroženijima koje su u skladu s Europskim zelenim planu i usmjerene na zaštitu prava radnika. Zalažemo se za interventne mjere socijalne pomoći najugroženim skupinama, poput prekarnih radnika koji su uslijed pandemije ostali bez radnih ugovora, nezaposlenih, samohranih roditelja i neformalnih pružatelja skrbi. Osobama koje su izgubile prihod ili su im smanjena primanja, treba omogućiti zamrzavanje hipoteka i kredita te odgodu plaćanja računa.

Državne programe za oporavak u recesiji treba vezati uz ciljeve smanjenja emisija stakleničkih plinova, kao što su to već napravile neke europske zemlje. Isto tako, Zeleni plan Europske unije, a posebno Mehanizam za pravednu tranziciju omogućuju nam da se značajna sredstva usmjere u ciljeve pravedne prilagodbe klimatskim promjenama.

OBNOVA ZAGREBA NAKON POTRESA

Svrha je donošenja Zakona o obnovi osigurati kvalitetan, održiv i prvenstveno pravedan institucionalni i financijski okvir za obnovu Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije.

U konzultaciji sa stručnjacima definirali smo nekoliko osnovnih ciljeva koje taj okvir mora ispuniti:

- osigurati pravednu raspodjelu financijskog tereta obnove između države, grada Zagreba i županija stradalih u potresu te suvlasnika;
- osigurati socijalnu osjetljivost kod sufinanciranja obnove uzimajući u obzir materijalno stanje suvlasnika i (ne)mogućnost financijske participacije u obnovi;
- osigurati usklađenost zahvata s urbanističkim zahtjevima i proces obnove koristiti i za urbanističku obnovu grada;
- poštivanje temeljnih pravila struke iskazanih u Zakonu o gradnji i pratećim propisima;
- korištenje institucionalnih primjera dobre prakse kao što je primjer Zavoda za obnovu Grada Dubrovnika;
- obnova prostora javne namjene (škole, vrtići, bolnice) do najviše razine otpornosti na potres.

Naš politički cilj je da se raspravi o Zakonu pristupi odmah nakon konstituiranja Sabora zbog čega tražimo izvanrednu sjednicu i odgodu ljetne stanke, ali isto tako tražimo da Zakon ide u redovnu, a ne hitnu proceduru kako bi se iznašla kvalitetna i održiva rješenja.

Naš prijedlog zakonskog okvira obnove predviđa da se obnova odvija u skladu s postojećim Zakonom o gradnji i pratećim propisima te da se revidira Tehnički propis za građevinske konstrukcije s ciljem primjenjivosti na obnovu nakon potresa. Sam zakon o obnovi treba postaviti institucionalni i financijski okvir obnove. Predlažemo osnivanje Zavoda za obnovu Grada Zagreba i okolice kao centralnog tijela zaduženog za obnovu, po uzoru na postojeći Zavod za obnovu grada Dubrovnika. Funkcija Zavoda bila bi:

- osigurati urbanističku osnovu obnove grada;
- izrada godišnjih planova obnove;
- upravljanje procesom javne nabave za izradu projektne dokumentacije;
- izdavanje dozvola temeljem projektne dokumentacije kako bi ti procesi bili spojeni i ubrzani;
- upravljanje nabavom za izvođače radova čega je cilj osigurati široku participaciju struke, transparentnost u provedbi javne nabave te kontrolu rasta troškova izrade dokumentacije i provedbe radova uslijed povećane potražnje.

Financijski okvir obnove treba predvidjeti pravednu i održivu raspodjelu troškova obnove na način da najveći financijski teret snosi državni proračun, zatim proračun Grada Zagreba, Zagrebačke i Krapinsko-zagorske županije, a manjim dijelom suvlasnici. Suvlasnički udio u obnovi treba ovisiti o financijskim mogućnostima domaćinstava u suvlasništvu, a država putem HBOR-a treba osigurati posebne beskamratne, kontinuirano otvorene kreditne linije građankama i pravnim osobama za namjenu obnove stanova, zgrada i obiteljskih kuća.

Obnovu grada Zagreba i okolice vidimo i kao priliku za temeljitu urbanističku obnovu koja je nakon gotovo 30 godina zanemarivanja struke nužnost ako želimo područje aglomeracije grada Zagreba prilagoditi zahtjevima i potrebama građanki u 21. stoljeću.

DRUŠTVENA JEDNAKOST

U Hrvatskoj 24.8% stanovništva živi u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, a 8.6% u uvjetima teške materijalne deprivacije. Prije pandemije svakom devetnaestom radniku prijetilo je siromaštvo, a poslodavci su na vladine mjere za ublažavanje učinaka pandemije koronavirusa prijavili gotovo pola milijuna radnika. Hrvatska je, sa 6.1% radnika na kratkotrajnim ugovorima i velikim udjelom sezonske radne snage, najnesigurnije tržište rada u Europskoj uniji. Preko šesto tisuća umirovljenika prima mirovinu ispod granice rizika od siromaštva. Prema nekim indikatorima Hrvatska se svrstava među zemlje s visokom nejednakošću.

Upravo sada, u periodu pandemije i nakon nje donose se i donosit će se mjere koje će definirati razvoj društva u narednim desetljećima. Odgovor na pandemiju koji bi ostao u okvirima dosadašnje ekonomske politike dodatno bi povećao nejednakosti.

Ne pristajemo na takvu budućnost. Provođit ćemo progresivne socijalne, obrazovne, zdravstvene, kulturne i druge politike koje stvaraju preduvjete za povećanje društvene jednakosti. Usredotočit ćemo se posebno na politike koje socijalno isključenim i marginaliziranim skupinama osiguravaju dostojanstven život. Važan element u tome je i revizija osnovica po kojima se priznaje pravo iz sustava socijalne skrbi prema metodologiji za smanjenje rizika od siromaštva.

Načelo poštivanja i promocije ljudskih prava temeljno je horizontalno načelo našeg političkog djelovanja. Sve politike koje razvijamo moraju proći kroz provjeru usklađenosti s domaćim i međunarodnim standardima zaštite ljudskih prava. To načelo ćemo intergrirati u proces kreiranja javnih politika od strane svih državnih tijela. No osim horizontalne integriranosti ljudskih prava u javne politike, značajno ćemo ojačati institucije zadužene za zaštitu i promociju ljudskih prava. Tu primarno mislimo na pravobraniteljstva koja moraju imati slobodan prostor neovisnog djelovanja, resurse i ekspertizu kako bi uistinu kritički mogla sagledavati rad Vlade i drugih javnih institucija i ustanova.

Postići društvenu jednakost znači osigurati jednak i javno financiran pristup svim javnim uslugama od odgoja i obrazovanja, do zdravstva i socijalne skrbi jer one ne smiju ovisiti o profitnoj logici tržišta. To znači stvoriti obrazovni sustav koji razdvaja materijalne uvjete od obrazovnih postignuća i koji se bazira na ugledu nastavničke profesije i demokratski ustrojenim školama. Isto tako to znači učiniti zdravstvo dostupnim svim građankama, osigurati svima dostojanstvenu starost i krov nad glavom te ujednačeno razvijati institucionalnu i nezavisnu kulturu, poštujući temeljno načelo da kulturna infrastruktura i sadržaji moraju biti dostupni svima.

Društvena jednakost znači i inzistiranje na rodnoj ravnopravnosti kroz socijalne i ekonomske politike koje potiču egalitarnu raspodjelu rada i skrbi između muškaraca i žena i ujednačene plaće. Ona znači i zaštitu temeljnih prava i sloboda svake osobe bez obzira na porijeklo,

nacionalnost, vjeru, rasu, političko opredjeljenje, spol, seksualnu orijentaciju, rodni identitet, rodno izražavanje i druga obilježja.

Društvena jednakost znači i primjenu pozitivnih mjera od strane države radi zaštite i ostvarivanja jednakih prava za sve građanke. Socijalne politike moraju imati jasne ishode vezane uz ljudska prava i jednakost građanki, pri čemu država nije samo obvezna osigurati mogućnost da formalna prava budu distribuirana bez diskriminacije, već je dužna ukloniti strukturalne nejednakosti i postojeće socijalne i ekonomske disparitete.

Potrebno je usklađeno djelovanje svih sektorskih politika, a posebnu pažnju posvetit ćemo širenju mreže socijalnih usluga u zajednicama i jačanju izvaninstitucionalnih oblika pružanja socijalnih usluga za koje je nužno osigurati sredstva i ne prepustiti ih mehanizmima tržišta.

SOCIJALNA POLITIKA

Donijet ćemo niz dugoročnih politika kojima je cilj smanjivanje postojećih nejednakosti i adekvatna zaštita najugroženijih skupina.

Naša socijalna politika izdvaja sljedeća ključna područja: dostojanstveni život starijih osoba, ulaganje u djecu i smanjivanje rizika od siromaštva, unaprijeđenje prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju, usklađivanje privatnih i poslovnih obaveza u cilju postizanja rodne ravnopravnosti te unaprijeđenje položaja blokiranih osoba.

DOSTOJANSTVENI ŽIVOT STARIJIH OSOBA

Zbog niskih mirovina i neadekvatno definiranih socijalnih prava, umirovljenici u RH predstavljaju skupinu koja je u najvećem riziku od siromaštva u cijeloj EU. U Hrvatskoj je rizik siromaštva u razdoblju od 2014. do 2018. za osobe starije od 65 godina iznosio 31,8% (EUROSTAT, 2020). Politike države stoga trebaju biti usmjerene prema uvođenju zaštitnog dodatka za starije osobe kako bi se spriječio porast siromaštva.

Inzistirat ćemo na povećanju ekonomske pristupačnosti domova za starije i nemoćne osobe. Dvostruko je više privatnih i ne-državnih domova za smještaj starijih i nemoćnih osoba od onih javnih. Taj je trend vidljiv i u većem broju smještajnih kapaciteta kod privatnih i nedržavnih pružatelja usluga smještaja negoli kod javnih pružatelja usluge smještaja. Zbog deregulacije i privatizacije ove usluge i nedovoljnog ulaganja u financiranje sustava javnih domova dolazi do rasta cijena usluge smještaja, a domovi za starije i nemoćne osobe postaju financijski nedostupnima velikom broju umirovljenika RH.

Izgradit ćemo nove domove za starije i nemoćne osobe kako bismo osigurali veću dostupnost domova svim građanima, zaustavili rast cijena i uveli višu razinu regulacije i kontrole nad pružanjem ove usluge. Također svi pružatelji usluge smještaja za stare i nemoćne osobe u

Hrvatskoj trebaju osigurati dostatan dio smještajnih kapaciteta za smještaj siromašnih umirovljenika na temelju rješenja Centra za socijalnu skrb.

Osigurat ćemo ujednačen regionalni razvoj socijalnih usluga u domovima korisnika i lokalnim zajednicama, osobito za korisnike u riziku od smještanja u institucije socijalne skrb. To se može učiniti kroz financijsko jačanje programa pomoći u kući za starije osobe i kroz jačanje mreže dnevnih centara koji bi pružali usluge individualnog i grupnog savjetovanja te boravka za starije osobe. Dodatno, razvojem kvartovskih centara, osim pružanja socijalnih usluga u zajednici, poticat ćemo i osnaživati volonterski rad u zajednici.

Poticanjem ujednačenog regionalnog razvoja izvaninstitucionalnih usluga za starije i nemoćne osobe ujedno promičemo zdravo starenja te uključenost starijih osoba u društvo i lokalnu zajednicu. Širenje takvih usluga doprinosi održavanju radne i socijalne funkcionalnosti starijih osoba i omogućavanje nastavka života u vlastitim sredinama, u svrhu sprječavanja prerane institucionalizacije osoba u umirovljeničke domove.

Strože ćemo regulirati ugovor o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju te uvesti registar pružatelja uzdržavanja kako bi se spriječila dosadašnja praksa zloupotrebe tog instituta i prevare.

Zastupamo politiku nulte tolerancije svih oblika nasilja nad starijim i nemoćnim osobama u državnim i privatnim institucijama.

ULAGANJE U DJECU I SMANJIVANJE RIZIKA OD SIROMAŠTVA

Ulaganje u djecu vidimo kao izuzetno važan aspekt socijalne politike kojim ćemo doprinositi umanjivanju klasnih razlika te smanjivanju rizika od siromaštva i rastuće nejednakosti.

Provodit ćemo mjere i programe usmjerene prema povećanju materijalne i socijalne dobrobiti djece, unapređenju uvjeta u kojima djeca rastu i izjednačavanju njihovih životnih šansi.

Unaprijedit ćemo usluge izravno usmjerene na sveobuhvatnu podršku roditeljstvu pružanjem prilika i osiguravanjem uvjeta za unapređenje roditeljskih vještina, znanja i kompetencija potrebnih za razvoj i podizanje djeteta u svim fazama njegova života. Ovo je posebno važno za roditelje i djecu koja žive u otežanim okolnostima i u riziku od siromaštva. Trebamo implementirati sveobuhvatan pristup zdravlju, kvalitetnom stanovanju, elementarnim životnim potrebama; te obrazovanju i uslugama u zajednici koje će roditeljima olakšati podizanje djece i doprinijeti izjednačavanju okolnosti u kojima djeca žive, odnosno izjednačavanju njihovih životnih šansi.

PRAVA OSOBA S INVALIDITETOM I DJECE S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Pristupit ćemo cjelovitoj provedbi Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom koja je utemeljena na načelima ljudskih prava i socijalnom modelu invaliditeta. Konvencija stavlja težište na mogućnost izbora i kontrolu nad svojim životom osoba s invaliditetom, neovisno o stupnju i vrsti oštećenja. Uz intenziviranje dostupnosti i pristupačnosti

svim javnim uslugama, radit ćemo na osiguravanju specijaliziranih usluga koje pospješuju ostvarenje ustavnih prava osobama s invaliditetom.

Kroz obrazovni sustav povećavati ćemo osjetljivost i solidarnost prema osobama s invaliditetom kvalitetnim uključivanjem djece s invaliditetom i poteškoćama u razvoju u vrtiće, osnovne i srednje škole. Poticat ćemo zapošljavanje osoba s invaliditetom i razvoj društvenog poduzetništva za radnu integraciju osoba s invaliditetom. Radit ćemo na stvaranju prilika za integraciju i autonomiju osoba s invaliditetom kojima tržište rada ne može ponuditi adekvatno radno mjesto.

Uspostavit ćemo jedinstveno tijelo za vještačenje i provedbu konzistentne metodologije vještačenja u postupcima priznavanja prava propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi. Zakonom treba urediti pravo na pomoć u kući roditeljima njegovateljima u slučaju korištenja bolovanja ili godišnjeg odmora. Treba omogućiti da u slučaju više djece s poteškoćama, roditelji imaju pravo na dodatne njegovatelje.

Donijet ćemo Zakon o inkluzivnom dodatku u svrhu zadovoljavanja svih potreba osoba s invaliditetom nastalih uslijed uvećanih troškova izazvanih invaliditetom, a kojim će se objediniti sve naknade koje sada primaju osobe s invaliditetom i djeca s teškoćama u razvoju. Uredit ćemo pitanje njegovateljskih naknada na način da one mogu služiti kao dokaz kreditne sposobnosti. Promijenit ćemo Zakon o socijalnoj skrbi i s njime povezane pravilnike u dijelu koji se odnose na ustanove pružateljice usluga kako bi se podigla kvaliteta ustanova za rehabilitaciju i obrazovanje djece s poteškoćama u razvoju i djece s invaliditetom te kako bi se povećao obvezan propisan broj terapeuta i njegovatelja u sustavu skrbi za djecu.

USKLAĐIVANJE PRIVATNIH I POSLOVNIH OBAVEZA

Razvoj i unapređenje politika usklađivanja obiteljskih obaveza i plaćenog rada izuzetno je važno područje socijalnih politika o kojem ovisi položaj roditelja na tržištu rada. Posebno se to odnosi na žene koje se nalaze u nepovoljnijoj poziciji jer dominantno snose teret skrbi i brige o djeci, naročito u najranijoj dobi. Temelj ovih politika čini ulaganje u sustav ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja te osiguravanje uvjeta u kojima će oni biti jednako dostupni i priuštivi svim roditeljima. To će omogućiti lakši i brži ulazak roditelja na tržište rada. Važnu komponentu ovih politika čine i roditeljski dopusti.

Istraživanja pokazuju da u fazi ranog roditeljstva žene češće izlaze s tržišta rada kako bi skrbile o djeci te da se mjere koje omogućavaju duža trajanja roditeljskih dopusta negativno odražavaju na njihovu zapošljivost, što je dodatno izraženo kod žena koje imaju niži stupanj obrazovanja i slabiji socio-ekonomski status. Trajanje roditeljskih i roditeljskih dopusta treba biti u skladu sa Zakonom, uz znatno povećanje naknada i obaveznu zaštitu zaposlenja. Poticat ćemo implementaciju mjera koje utječu na povećanju sudjelovanja muškaraca u ulozi brige i njege o djeci u najranijem djetinjstvu.

PRAVDA ZA BLOKIRANE

Krajem 2019. u Hrvatskoj je bilo više od 230.000 blokiranih građanki, uključujući umirovljenike, nezaposlene, radnike koji rade na privremenim i povremenim poslovima i druge socijalno ugrožene građanke koje zbog nemogućnosti izvršavanja financijskih obveza nemaju pristup bankarskim uslugama ni mogućnost zadovoljenja osnovnih životnih potreba. S obzirom na to da

je postojeći Ovršni zakon i dalje nepovoljan za dužnike te socijalno nepravedan, trebamo donijeti novi zakon temeljen na socijalnoj pravednosti i zaštiti građanki i slabijih strana u postupku. Trebamo uvesti snažne mjere zaštite onih dužnika koji imaju niska i neredovita primanja ili su bez njih. Novi zakon nužno mora biti primjenjiv na sve dužnike - one koji imaju otvorena dugovanja i ovrhe i novozadužene. Blokada računa ne smije biti alat za naplatu dugova jer se na taj način dodatno ugrožava socijalni i ekonomski položaj zaduženih građanki, te dovodi do njihove financijske isključenosti.

Sud je dužan paziti na zastaru dugovanja te je potrebno ograničiti vremenski period blokade računa privatnih i pravnih osoba za koji FINA mora napraviti plan otplate dugovanja i reprogram duga s dužnikom i vjerovnikom. Ograničit ćemo mogućnost ovrhe nad nekretninama na one vrijednosti dugovanja koje koreliraju s vrijednošću nekretnine (princip razmjernosti). To će onemogućiti ovrhe nad nekretninama u slučajevima dugovanja koja su deset puta manja od vrijednosti nekretnina. Prodaja duga trećim osobama bit će moguća isključivo uz pristanak dužnika.

ZDRAVLJE

Zdravlje građanki nije samo pravo, već je i strateški važan resurs za društveni napredak. Država je obvezna osigurati cjelovitu brigu za zdravlje svih građanki, a ne samo pravo na zdravstvenu zaštitu. Kako je to odavno definirao dr. Andrija Štampar, „zdravlje je stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti“.

U Hrvatskoj je potrošnja za zdravstvo po stanovniku i dalje niska te iznosi manje od polovine prosjeka EU. Na farmaceutske i medicinske proizvode odlazi značajno veći dio potrošnje za zdravstvo nego što je to slučaj u mnogim drugim zemljama EU, dok su uložena sredstva za dugotrajnu skrb mnogo niža od prosjeka EU. Unatoč zabrinutosti zbog posljedica pristupanja Hrvatske EU 2013. te potencijalnom iseljavanju zdravstvenih stručnjaka, u razdoblju od 2013. do 2017. porastao je broj liječnika i sestara u odnosu na broj stanovnika.

Što se tiče učinkovitosti zdravstvenog sustava, stopa onih smrtnosti koje se može spriječiti znatno je veća od prosjeka EU. Stope cijepljenja starijih osoba niske su, a smanjuju se i stope cijepljenja djece, ponegdje i do zabrinjavajućih razina.

Razlike u pristupačnosti zdravstvenog sustava velike su jer zemljopisna rasprostranjenost zdravstvene infrastrukture i ljudskih resursa značajno varira, uključujući raspoređenost liječnika obiteljske medicine. Primarna skrb fragmentirana je i, po svemu sudeći, nedovoljno iskorištena u usporedbi s bolničkom i izvanbolničkom skrbi. Dodatni su problem duge liste čekanja za sekundarno i tercijarno liječenje, a preventiva je nestala iz zdravstvenog sustava.

Jedan od ključnih problema zdravstvenog sustava financiranje je bolnica jer bolnički dugovi ugrožavaju financijsku održivost. Sustav zdravstvenog osiguranja ne prima dovoljno sredstava

kako bi se iz njega plaćale javno financirane bolničke usluge, zbog čega nastaju dugovi za HZZO i za bolnice, koji su sredinom 2017. iznosili 1,1 milijardu eura.

Do sada nije postojala strategija za pružanje dugotrajne skrbi. Za sustav dugotrajne skrbi zadužene su razne zdravstvene ustanove i ustanove socijalne skrbi te je on zbog fragmentacije često neučinkovit. Zbog nedovoljne dostupnosti usluga u zajednici članovi obitelji, uglavnom žene, preuzimaju na sebe teret pružanja skrbi, što smanjuje njihovo sudjelovanje na tržištu rada. Osim toga, dugotrajna se skrb pruža i u bolnicama, što predstavlja neučinkovito iskorištavanje resursa.

U skladu s našom vizijom zdravlja stanovništva, osigurat ćemo uvjete da živimo zdravo, podržat ćemo zdravstvenu skrb u kući te razviti fleksibilan model zdravstvenog sustava koji prepoznaje različitosti područja na kojem djeluje i zajednicâ za koje skrbi. Briga za djecu počinje dobrom zaštitom zdravlja žena, kao i sustavnom pomoći članovima obitelji koji preuzimaju dužnost njegovatelja.

Integrirat ćemo zdravstvenu i socijalnu skrb kako bi najranjivije društvene skupine ostvarile pristup zdravstvenim uslugama. Naše sugrađanke koje je zdravlje učinilo ranjivima ne smijemo učiniti dodatno nevidljivima, već upravo prioritetom zdravstvene i socijalne skrbi.

Poticat ćemo razvoj suvremenog koncepta "bolnice bez zidova", odnosno bolnica koje se partnerski odnose prema zajednici i aktivno brinu o svojim pacijentima. Politiku lijekova treba voditi uz jasan imperativ dostupnosti optimalnih terapija onima kojima su potrebne. Isto tako ljekarništvo nije trgovina nego stručna potpora građankama u brizi za njihovo zdravlje.

Sveukupno ćemo zdravstveni sustav usmjeriti na pružanje skrbi, a ne pružanje usluga. Javnim ulaganjima, boljim planiranjem i upravljanjem moramo poboljšati i pristupačnost i učinkovitost zdravstvenog sustava te osigurati da zdravstveni radnici imaju dostojanstvene radne uvjete i naknade za rad.

Revitalizirat ćemo vlastitu proizvodnju medicinskih sredstava i lijekova te smanjiti ovisnost o uvozu.

ODGOJ I OBRAZOVANJE

Funkcionalna zadaća odgoja i obrazovanja ne može se svesti samo na prenošenje i usvajanje novog znanja. Odgojno-obrazovni sustav mora graditi kritičkog, refleksivnog, solidarnog i empatičnog čovjeka za budućnost.

Odgoj i obrazovanje vidimo kao temeljnu društvenu zadaću, jednako kao zdravlje, ekonomski prosperitet, očuvanje prirodnog okoliša te očuvanje pojedinačnog, kolektivnog i humanog identiteta. Izgradnja otvorenog, fleksibilnog, inkluzivnog i kompetentnog obrazovnog sustava

omogućit će zaokret od nepravednog društva neograničenog rasta prema održivom i pravednom društvu, kao i od društva natjecanja prema društvu suradnje i empatije. Vrijeme u kojem se nalazimo i ono pred nama ne nameće samo očitu potrebu za cjeloživotnim obrazovanjem u smislu stjecanja novih i unapređenja stečenih kvalifikacija, nego i nužnost da se profesionalno, emocionalno i socijalno osposobimo usvojiti fundamentalno nove vrijednosti, znanja i alate.

Stoga ćemo se u političkom djelovanju fokusirati na ostvarenje četiriju ključnih ciljeva:

- da vrtići i škole stvaraju jednake prilike za sve

Istraživanja u Hrvatskoj pokazuju da je klasna pripadnost povezana s obrazovnim odabirima i postignućima djece i mladih od ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja do visokog obrazovanja. Iz perspektive lijeve politike, takav empirijski ustanovljen obrazac ukazuje na nepravednost društva u kojem živimo, kao i na nepravednost sustava obrazovanja koji učvršćuje umjesto da transformira klasne razlike. Isto tako, sadašnji obrazovni sustav podržava rodne stereotipe, učvršćuje rodne nejednakosti kao i nejednakosti različitih obiteljskih i partnerskih odnosa.

Zalažemo se za proaktivnu ulogu odgojno-obrazovnih ustanova u vidu afirmacije rodne ravnopravnosti i kritike patrijarhata i heteronormativnosti.

Kao preduvjet stvaranja jednakih prilika za sve, predškolsko obrazovanje učinit ćemo dostupnim, obveznim već od četvrte godine života i besplatnim za svu djecu u Hrvatskoj. Obvezu financiranja predškolskog obrazovanja osim lokalne samouprave preuzet će i država, što se odnosi i na ulaganja u infrastrukturu.

Osnovnu školu, obveznu za sve, produljit ćemo na 9 godina čime će se ostvariti bolja priprema učenika za nastavak srednjoškolskog obrazovanja i otvoriti prostor za širenje i obogaćenje izbornosti u višim razredima osnovne škole te time omogućiti učenicima da jasnije prepoznaju svoje sklonosti i interese te da razviju svoje potencijale. Posebno, osnažit ćemo različite oblike rada s učenicima koji imaju posebne odgojno-obrazovne potrebe.

- da u vrtićima i školama rade društveno priznati, stručni i zadovoljni odgajatelji, učitelji i nastavnici

Niti jedna reforma sadržaja, forme, metode u odgojno-obrazovnim ustanovama ne može se provesti bez odgajatelja, učitelja i nastavnika. Preduvjet zaokreta u obrazovanju reafirmacija je tih profesija. Nije riječ samo o ekonomskoj, nego temeljnoj afirmaciji koja prepoznaje radnike u odgojno-obrazovnim ustanovama kao one koji najbolje znaju koje su potrebe, želje, interesi i mogućnosti djece i mladih.

Postupno, ali energično poboljšat ćemo materijalni status odgajatelja, učitelja i nastavnika sve dok ne dosegne razinu koja će te profesije primjereno materijalno prepoznati i učiniti ih privlačnima za nove generacije. Izradit ćemo nacionalni program stipendiranja svih studenata

nastavničkih studija s posebnim pogodnostima za deficitarne discipline, kao i sveučilišnog studija ranog i predškolskog odgoja.

Istovremeno školama i učiteljima povjeriti ćemo autonomiju u izvođenju nastavnih programa, uz vanjsko vrednovanje čija je svrha podrška, te prilagoditi normiranje nastavnih opterećenja vodeći osobito brigu o nastavi s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama. Založit ćemo se i za Pravilnik o napredovanju koji će kompetencije učitelja i nastavnika procjenjivati metodologijom i alatima primjerenima kvalitativnoj, umjesto kvantitativnoj procjeni.

- da se u vrtićima i školama kritičkom pedagogijom pripremaju djeca i mladi da doprinesu ostvarivanju pravednijeg, tolerantnijeg, solidarnijeg, održivijeg društva budućnosti

Sadržajno težište u svakoj specifičnoj disciplini trebamo pomaknuti od činjeničnog znanja prema razvoju sposobnosti za analitičko i kritičko promišljanje te otvorenost prema novome. Rasprave o formalnom obrazovanju prečesto se svode na njegovu ulogu u pripremi mladih za tržište rada. No ciljevi formalnog obrazovanja mnogostruki su : razvoj osnovnih i viših kognitivnih vještina; usvajanje specifičnog znanja; priprema građanki za sudjelovanje u političkim procesima i društvenom životu; umjetničko oplemenjivanje; kao i priprema za buduće profesionalne uloge.

U cilju reafirmacije humanističke paradigme u odgoju i obrazovanju, založit ćemo se za povećanje broja sati umjetničkog obrazovanja kao pretpostavke razvoja kreativnog rada, kritičkog promišljanja, uvažavanja različitosti i izgradnje identiteta. Uvest ćemo građanski odgoj i obrazovanje kao zaseban predmet, pri čemu cilj tog predmeta neće biti usvajanje činjeničnog znanja o tome kako funkcionira postojeći politički sustav, već stvaranje kritičkih i angažiranih građanki posvećenih izgradnji pravednijeg, održivijeg i solidarnijeg društva budućnosti.

Poticat ćemo unutar sustava obrazovanja rano upoznavanje s postignućima i sustavom suvremene znanosti, novim tehnologijama i tehnološkim sustavima, koji bi trebali biti temelj održive i pravednije budućnosti, te ćemo razvijati kritičku medijsku pismenost kako bi mladi bili spremni biti aktivni oblikovatelji pravednijeg i održivijeg društva.

Za potebe unapređenja srednješkolskog strukovnog obrazovanja, revidirat ćemo sadašnji model koji onemogućuju vertikalnu prohodnost kroz obrazovni sustav.

Založit ćemo se za ukidanje vjeronauka u školskim programima. Škola podrazumijeva propitivanje, istraživanje, kritičko povezivanje činjenica temeljeno na znanstvenim spoznajama. Stoga je vjersko učenje temeljeno na dogmi kao dio školskog programa kontradikcija u sebi.

- da vrtići i škole budu primjeri participativne demokracije

Odnosi unutar odgojno-obrazovnih ustanova često su hijerarhijski postavljeni, a škole svojim radom ne ostvaruju ideal participativne demokracije.

Zalažemo se za demokratsku školu u kojoj su svi važni akteri uključeni u život škole na svim razinama.

Sadašnji način izbora ravnatelja treba zamijeniti sustavom u kojem će ravnatelja škole birati zbornica. Istovremeno ravnateljima treba dati veću autonomiju djelovanja i veću odgovornost. Osnažit ćemo i ulogu vijeća učenika i vijeća roditelja, ali istovremeno prikladnim odlukama implicirati i odgovornost roditelja kao dionika obrazovnog procesa.

U ostvarenju ovog cilja osnažit ćemo i prisutnost škole u zajednici kroz oblike volontiranja i aktivizma učenika u okviru obveznog nastavnog programa. Ojačat ćemo važnost školskog kurikulumu kao temeljnog dokumenta škole kao i kapacitete lokalne samouprave za provedbu školskih kurikulumu i izvannastavnih aktivnosti.

VISOKO OBRAZOVANJE I ZNANOST

Visoka učilišta vidimo kao mjesta širenja i obrane temeljnih društvenih vrijednosti: dijaloga, tolerancije, solidarnosti, kao mjesta koja služe znanstvenom, kulturnom, gospodarskom i općem napretku zajednice. Posebno ćemo poticati razvoj zelenih i održivih visokih učilišta te osnaživati njihovu ulogu u rješavanju društvenih izazova na lokalnoj i regionalnoj razini s ciljem razvoja pravednijeg i humanijeg društva.

Visoko obrazovanje ima važnu socijalnu dimenziju. Zalažemo se za pravedno i socijalno uključivo visoko obrazovanje koje različitim mjerama omogućuje da upis, studiranje i završetak studija ne budu predodređeni životnim okolnostima i osobnim karakteristikama, poput klasne pripadnosti ili invaliditeta, a koje su izvan neposrednog utjecaja pojedinca.

Prepoznavamo vrijednost svih znanstvenih područja te specifičnosti umjetničkog područja. Poticat ćemo i interdisciplinarnu studijsku programe i istraživanja te jačati kapacitete visokih učilišta za primijenjena istraživanja, stručne i tehnologijske projekte i za doprinos prilagodbi zajednice novim tehnologijama i oblicima komunikacije, ne umanjujući pritom važnost temeljnih i teorijskih istraživanja.

Poticat ćemo visoka učilišta na otvorenost i odgovornost prema zajednici, ali s punom autonomijom u akademskom djelovanju što je nužan uvjet kritičkog promišljanja i nezavisnog iznošenja stavova temeljenih na znanstvenim istraživanjima i akademskim vrijednostima. Visoka učilišta moraju unaprijediti kvalitetu svog nastavnog, znanstvenog i umjetničkog djelovanja prema međunarodnim mjerilima i u skladu s različitim koncepcijama kvalitete unutar različitih područja i disciplina.

Polazimo od uvjerenja da su javno financirana znanost i visoko obrazovanje ključ pronalaza i rješenja za izazove budućnosti. Dosadašnje političke elite svele su znanost, istraživanje i razvoj inovacija u RH na puko preživljavanje. Naša izdvajanja za znanost su manja od 1% BDP-a, što je upola manje od prosjeka zemlja OECD-a. Zalažemo se za postepeno povećanje ulaganja u znanost, istraživanje i razvoj inovacija s ciljem da do 2025. dosegne razinu od barem 2% BDP-a ulaganja u znanost, istraživanje i razvoj inovacija.

U fokusu ulaganja trebaju biti kapitalni izdaci za stvaranje fizičke, digitalne i tehnološke znanstvene infrastrukture. Posebni naglasak treba staviti i na razvoj ažurne digitalne infrastrukture poput sustava za pohranu i obradu podataka. Trebamo izgraditi i osigurati modernu infrastrukturu, katalogizirati je i umrežiti kako bi se sva znanstvena oprema koristila i dijelila racionalno te kako bi se izbjegavalo nepotrebno i skupo dupliranje ulaganja u opremu.

Izazov je istovremeno podržati izvrsnost te osigurati široku podršku svim znanstvenim područjima. Poticati ćemo interdisciplinarnost i suradnju između znanstvenih područja u potrazi za komplementarnim odgovorima ili prijedlozima odgovora na realne društvene, ekonomske, tehnološke i klimatske izazove.

Jačat ćemo inicijative usmjerene na otvoren pristup, otvorene resurse i otvorene podatke, te otvoriti javnu raspravu o sustavu prava intelektualnog vlasništva i politike licenciranja. Nove tehnologije i infrastrukture koje imaju značajan učinak za društvo moraju postati javnim dobrom, svima jednako dostupnim i raspoloživim.

Pored neupitne akademske slobode, znanstveni sektor mora istovremeno prepoznati svoju odgovornost prema gospodarstvu i upravljanju akademskim sektorom i svim raspoloživim resursima. Akademska sloboda u radu i istraživanju mora biti zagarantirana međutim mora istovremeno biti praćena visokom razinom odgovornosti u upravljanju i korištenju javnih resursa u znanosti i istraživanju.

Sadašnje projektno financiranje znanstvenih istraživanja treba dopuniti i harmonizirati s programskim i dugoročnim financiranjem.

MIROVINSKI SUSTAV

Strukturne slabosti našeg mirovinskog sustava brojne su i ne mogu se svesti samo na nepovoljan omjer broja osiguranika i broja korisnika. One su posljedica čitavog niza štetnih odluka donesenih u posljednja tri desetljeća, koje su rezultirale trajno visokom nezaposlenošću, visokim udjelom neaktivnosti među radno sposobnim stanovništvom, malom potražnjom za radom, velikim udjelom nesigurnih i privremenih poslova, suženim mogućnostima za ostvarivanje kontinuirane radne karijere te visokim udjelima sive ekonomije. Stoga bilo kakve

mjere produžavanja dobne granice za odlazak u mirovinu ili penalizacija prijevremenih odlazaka u mirovinu predstavljaju potpuno neadekvatan način za sanaciju mirovinskog sustava.

Prvi koraci u rješavanju suštinskih pitanja slabosti mirovinskog sustava zasnovanog na međugeneracijskoj solidarnosti sljedeći su :

- suzbijanje politika isplata nevjerodostojnih minimalnih plaća, koje se oslanjaju na isplatu dijela plaća na nelegalne načine od strane poslodavaca – riječ je o praksi koja zloupotrebljava mehanizam zaštite najslabije plaćenih radnika unutar mirovinskog sustava;
- redefiniranje mirovina koje se isplaćuju po posebnim propisima - trenutno preko 175.000 umirovljenika prima mirovine priznate i/ili određene po posebnim propisima. Te su mirovine u prosjeku znatno veće, za neke skupine i višestruko, od mirovina obračunatih po Zakonu o mirovinskom osiguranju. Povlaštene mirovine koje su rezultat političkih povlastica ili nevjerodostojnih podataka potrebno je ukinuti, a one koje predstavljaju jedini izvor prihoda kućanstava treba iz fonda mirovinskog osiguranja prebaciti tamo gdje pripadaju – u odgovarajuće socijalne programe financirane iz državnog proračuna;
- reguliranje tržište rada kroz smanjenje nestandardnih, privremenih oblika zaposlenosti, suzbijanje sive ekonomije te stvaranje uvjeta rada koji potiču stabilnost radnih odnosa, zalog su za siguran prihod po izlasku iz svijeta rada;
- prepoznavanje dvostruke opterećenosti žena kroz plaćeni i neplaćeni kućanski rad - žene u Hrvatskoj unutar propisanog radnog vijeka odrade prosječno 10.45 godina neplaćenog kućanskog rada, dok muškarci prosječno odrade tek 4.94 godina.

STAMBENA POLITIKA

Zanemarivanje problematike stanovanja posljedica je širenja tržišne logike na sve veći broj društvenih domena i posljedično razbijanja socijalne države. U Hrvatskoj je stambena politika svedena na poticanje zaduživanja kućanstava stambenim kreditima. Niti jedna vlada od devedesetih naovamo nije prepoznala stambenu politiku kao kompleksan problem i društvenu zadaću koja zahtijeva strategiju održivog financiranja javne i neprofitne stambene izgradnje, regulaciju odnosa najamoprimca i najmodavca te kapacitiranje lokalnih samouprava za upravljanje ovim kompleksnim sustavom.

Stambena problematika posebno pogađa mlađe generacije, a vlasništvo nad nekretninama neravnomjerno raspoređeno je generacijski i rodno. U izmijenjenim okolnostima tržišta rada mladi su u nemogućnosti dostupnim javnim programima i unutar ponude na tržištu ostvariti priliku za sustavno rješavanje vlastitog stambenog pitanja: između 70 i 80 posto mladih u dobi od 18 do 34 godine još živi s roditeljima. Na taj im je način onemogućena emancipacija.

Država i gradovi trebaju regulirati stanje na tržištu nekretnina na način da balansiraju ponudu javnog stambenog prostora i neprofitnih alternativa i tako kontroliraju rast cijena nekretnina na tržištu.

Smatramo promašenom politiku subvencija stambenih kredita kojom stotine milijuna kuna javnog novca završe kao profit banaka i prodavača nekretnina umjesto da se taj novac ulaže u gradnju javnih stanova za najam. Prvi razlog zbog kojeg je ovakva stambena politika promašena je taj što u mjesecima dodjele državnih subvencija cijene nekretnina rastu, posebice u Zagrebu i na obali. Najviše koristi od toga imaju banke čije kredite država subvencionira pomažući im tako u boljem plasmanu kredita. Budući da se prosječna cijena povećava za vrijeme subvencija, banke ostvaruju veću dobit, kao i prodavatelji nekretnina.

Drugi razlog zašto je ovakva stambena politika promašena jest taj što subvencije za kredite nisu dostupne velikom broju mladih koji nisu kreditno sposobni jer imaju ugovor o radu na određeno vrijeme, povremeni ugovor o djelu i slično. Iako je deklarativno usmjerena mlađoj populaciji, ova mjera ne uzima u obzir važne i sve prisutnije trendove prema kojima mladi sve više rade na kratkoročne ugovore i u drugim oblicima privremenog rada, zbog čega ne mogu dobiti kredite niti su im isti priuštivi.

Prioritet stambene politike, umjesto subvencioniranja bankovnih kredita za kupnju stanova, treba biti razvoj fonda javnih stanova za najam. Takvih je stanova sada u Hrvatskoj samo 2%, dok je europski prosjek 15%. Prednosti javnih stanova za najam sastoje se u tome da se oni ne mogu preprodavati, ostaju u trajnom javnom vlasništvu i dostupni su širem krugu građanki, uključujući i mlade. Osim što se na taj način otvara životno važna mogućnost povoljnijeg najma, dostupnog puno širem krugu ljudi, javni stanovi za dugoročni najam mladima također stvaraju veću sigurnost i indirektno utječu na čitav niz životnih odluka. Ponuda jeftinijeg javnog najma stabilizirala bi ukupno kretanje cijena nekretnina.

S obzirom na navedeno, zalažemo se za:

- pokretanje programa gradnje javnih stanova za najam;
- adekvatno reguliranje odnosa najmoprimca i najmodavca na tržištu;
- zaštitu prava stanara u najmu;
- kontrolu tržišta kroz pružanje alternative zaduživanju;
- prestanak prebacivanja javnih sredstava u privatne banke subvencijom pojedinačnih kredita;
- uspostavu strukture upravljanja javnim stambenim fondom u kojoj su zastupljeni korisnici, javna uprava i ostali akteri;
- adekvatnu regulaciju platformi koje se bave kratkoročnim najmom u turističke svrhe.

KULTURA

Kulturu prepoznamo kao jedan od temelja društvenog razvoja, mjesto susreta različitosti i prostor dijaloga. U današnjim uvjetima brzine, raspršenosti pažnje, fragmentacije interesa i medijski zasićenog okruženja, kultura treba osigurati prostor dijaloga o društvu u kojem živimo i

osigurati uključenost svih u taj dijalog, stvoriti prostor za nastanak i razvoj novih praksi te očuvati tradiciju i baštinu u njenoj mnoštvenosti. Kultura stoga mora biti demokratična: ona je od sviju i za sve. Ona nije jedna nego mnoštvena i prostor je antagonizama. U njoj se progovara i pregovara o odnosima društvene dominacije, slobode i emancipacije. Uključivost, uključenost i ravnopravno sudjelovanje stoga su temelji demokratične kulture.

Kultura je i sustav institucija, obrazovanja, specijalizacije i rada. Međutim u sustavu, koji se značajno razlikuje od polja do polja, mnogi rade u neadekvatnim uvjetima i izloženi su dugotrajnoj socioekonomskoj nesigurnosti. Stoga produkcijski i socijalno-ekonomski uvjeti moraju biti pravični.

Kulturu vidimo kao centralno mjesto u kojem se susreću brojne politike usmjerene na društveni boljitak. Ona nije izolirana, samodostatna, ne pripada tek slobodnom vremenu i razonodi, nego je duboko utkana u obrazovne, socijalne, gospodarske i zelene politike kao i politike usmjerene na razvoje lokalnih zajednica.

Temeljem ovih načela kroz proces široke participacije izradit ćemo strategiju budućeg kulturnog razvoja koja će se zasnivati na sljedećim ciljevima i smjernicama:

- Transformacija kulturnog sektora i integracija kulture s drugim društvenim poljima: Inicirat ćemo transformaciju i stabilizaciju kulturnih ustanova i razvoj inovativnih modela upravljanja koji uključuju stvaratelje, kulturne aktere i javnost. Dokinut ćemo desetljetnu praksu upravljanja ustanovama po načelu podobnosti i menadžerizma koje rezultiraju kulturom koja izbjegava tematizirati i istinski provocirati zbilju unutar koje nastaje. Također poticat ćemo decentralizaciju, kulturnu suradnju i razmjenu na lokalnoj, nacionalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini; ojačat ćemo aktere u kulturnom sustavu koji su usmjereni na uključivanje i poticanje kreativnosti i participaciju građanki, a čitav sustav ćemo snažnije orijentirati prema uključivanju različitih društvenih skupina i različitih kultura. Na kraju, radit ćemo na razvoju programa, mjera i potpora za kvalitetnije povezivanje kulture sa sektorima obrazovanja, socijalnih politika, gospodarstva i poduzetništva, turizma i zaštite okoliša kako bi se ostvarili puni potencijali i utjecaj kulture i kreativnosti te kako bi one doprinjele razvoju i održivosti tih sektora.
- Osiguravanje produkcijskih i socijalnih uvjeta za umjetnički i kulturni rad: Povećat ćemo ukupno izdvajanje za kulturu i umjetnost, financiranje za vaninstitucionalne programe i samostalne umjetnike, osigurati sredstva za unapređenje prostornih i drugih produkcijskih uvjeta. Razvit ćemo kvalitetniji i razrađeniji sustav potpora za nove programe, inicijative i organizacije dopuštajući im da realiziraju svoj potencijal u većoj mjeri no što im trenutni sustav dopušta. Poticat ćemo poboljšanje radnih uvjeta u polju kulture i uvođenje sustava potpora umjetnicima kako bismo osigurali dostojanstvene uvjete života ljudima koji rade u polju kulture dominantno obilježenom prekarnim oblicima rada.

- Poticanje dostupnosti i uključivosti kulture te ravnopravnog sudjelovanja: U svrhu decentralizacije i dostupnosti kulture ojačat ćemo produkcijske i prezentacijske uvjete te potaknuti kvalitetniju integraciju kulture u svakodnevni život u manjim sredinama. Cjelokupni kulturni sustav u svim njegovim aspektima orijentirat ćemo prema uključivanju i ravnopravnom sudjelovanju socijalno marginaliziranih skupina, kultura manjina i migrantskih zajednica. Zauzimat ćemo se za pravo pristupa širokopojasnom Internetu za sve i za veću dostupnost kulturno-umjetničkih sadržaja, kako tradicijskih tako i suvremene produkcije, putem digitalnih kanala.

MLADI

Mladi u Hrvatskoj ne vjeruju Vladi ni Saboru, osjećaju da ih se ne pita dovoljno te da nemaju ni utjecaj na promjene u svojoj zajednici ni utjecaj na politike. Ti su problemi identificirani i prepoznati, ali ne postoji politika za mlade. Nema zakonodavnog okvira za podršku udrugama mladih i za mlade te posljedično nedostaju politike i mjere koje odgovaraju na probleme i potrebe mladih.

Hrvatska se nalazi na začelju EU po prosječnoj dobi osamostaljivanja s prosjekom od 31,8 godina, što jasno pokazuje koliko manjak priuštivog stanovanja pogađa mlade. Mjere poput sufinanciranja kredita ne rješavaju problem s obzirom na relativno visoku nezaposlenost mladih, velik broj onih koji se ne obrazuju, nisu na tržištu rada niti su u nekom obliku edukacije. Studenti su zbog manjka smještajnih kapaciteta u studentskim domovima prisiljeni ići u najam, uglavnom bez ugovora, što rezultira kršenjem njihovih prava. Negativne posljedice toga vidljive su kada se studente izbacuje iz stanova na početku turističke sezone. Osim studenata, u lošoj poziciji nalaze se i osobe koje su izašle iz sustava alternativne skrbi, odnosno stambenih zajednica mladih ili udomiteljskih obitelji.

Stambena politika presudna je za priuštivost stanovanja mladima, o čemu govorimo u istoimenom poglavlju. Stoga ćemo povećati kapacitete studentskog smještaja i ponuditi subvencionirani najam mladima iz alternativne skrbi, žrtvama nasilja i studentima u mjestima bez studentskog smještaja.

Mladi su u posebno lošem položaju i na tržištu rada. Većina ih započinje raditi u odnosima određenima kratkoročnim ugovorima, u agencijskim i drugim oblicima nesigurnih radnih uvjeta. Studentski je radpraktički nereguliran, a umjesto da bude izvor džeparca ili da služi da stjecanje praksa, on je zamjena za nedostatne mjere socijalne države. Obrazovanje mora biti ne samo besplatno nego i dostupno, što ono nije ako studenti moraju raditi da bi mogli studirati.

Mjerama usmjerenim na tržište rada, prije svega regulacijom privremenih oblika rada, direktno ćemo utjecati na status mladih i prakse vezane uz napuštanje roditeljskog doma i osamostaljivanje. Razvit ćemo sustav stručne prakse tijekom studija, reformirat ćemo studentski

rad, regulirat ćemo rad putem platformi (poput onih za dostavu ili taksi službe), omogućit ćemo mladima bez radnog staža naknadu u periodu traženja posla.

Potrebno je informirati mlade o radničkim pravima, važnosti sindikalnog udruživanja, mirovinskom te poreznom sustavu. Zbog neprovođenja građanskog odgoja i obrazovanja, mladi nisu upoznati sa svojim pravima i podložniji su različitim oblicima političke manipulacije i iskorištavanja. Škole uglavnom ne koriste vijeća učenika za raspravu i donošenje odluka o smjeru razvoja, već se vijeća osnivaju samo radi zadovoljavanja propisa. Slično je i s jedinicama lokalne i regionalne samouprave koje bi trebale osnovati Savjet mladih te direktno s mladima donositi odluke o politikama za mlade i o razvoju zajednice. U Hrvatskoj je tek jedna petina jedinica lokalne i područne samouprave osnovala savjete mladih, a još je manji broj onih koje aktivno rade i uključuju Savjet.

Ne želimo biti oni koji samo pričaju o mladima već oni koji pričaju s mladima te zajedno s njima nude rješenja za bolji položaj mladih u društvu.

RODNA RAVNOPRAVNOST

Rodna i spolna ravnopravnost uključuje sve skupine marginalizirane po rodnoj i spolnoj osnovi: sve žene, sve transrodne i sve interspolne osobe. Ona se nadalje usložnjava prepoznavanjem višestrukih osnova za diskriminaciju koja pogađa primjerice žene, trans i interspolne osobe koje nisu heteroseksualne, koje su osobe s invaliditetom, Romi, seksualne radnice ili migranti.

U domeni rada zalažemo se za poštivanje prava na jednaku plaću za jednak rad i rad jednake vrijednosti te za implementaciju mehanizama osiguranja transparentnosti plaća jer se time unapređuje pristup informacijama i olakšava primjena načela jednake plaće.

Postojeći rodni jaz u plaćama, koji u Hrvatskoj iznosi 10,5 posto, ne može se riješiti samo uvođenjem mehanizama osiguranja transparentnosti plaća. Taj jaz prvenstveno je proizvod podjele na „ženske" i „muške" djelatnosti, pri čemu su one „ženske" sustavno manje plaćene. On je posljedica činjenice da su i unutar istih sektora žene često zaposlene na nižim i lošije plaćenim radnim mjestima, dok istovremeno još uvijek snose najveći teret brige za bližnje. Stoga smatramo da se smanjenju rodne neravnopravnosti na tržištu rada treba pristupiti aktivnim radom na uklanjanju svih navedenih prepreka koje sustavno proizvode neravnopravnost.

Politika ne smije biti sfera djelovanja obilježena rodnom i spolnom neravnopravnošću. Od početka svog djelovanja primjenjujemo ZIP model na kandidacijskim listama i postavljamo isti zahtjev pred ostale političke stranke. Postojeće kvote od minimalno 40% podzastupljenog spola na kandidacijskim izbornim listama trebaju postati obvezan uvjet za prihvaćanje lista. Zalažemo se za rodnu i spolnu različitost na izbornim listama kako bi one odražavale realnu sliku društva.

Provest ćemo potpunu primjenu Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. To uključuje:

- sprečavanje nasilja kroz edukaciju javnopravnih djelatnika o rodno utemeljenom nasilju;
- obrazovanje mladih kroz nastavne programe u koje su uključene teme rodne ravnopravnosti i nestereotipnih rodni uloga;
- nenasilno rješavanje sukoba i rodno utemeljenog nasilja;
- uspostavljanje terapijskih programa za počinitelje nasilja u obitelji i seksualnog nasilja.

Potpuna implementacija Konvencije odnosi se i na zaštitu žrtava, na način da se:

- pri svakoj intervenciji zbog nasilja izrade procjene rizika od ponavljanja nasilja;
- donesu mjere za sigurnost žrtava i svjedoka,
- donesu hitne mjere zaštite i izmještanje nasilnika iz obiteljskog doma;
- olakša pristup uslugama podrške kao što su skloništa, savjetovališta, psihološka i pravna pomoć za sve žrtve.

Brzim i učinkovitim kaznenim progonom trebamo osigurati primjereno i odgovarajuće sankcioniranje nasilja, vodeći računa o sprečavanju sekundarne viktimizacije tokom istražnih i sudskih postupaka.

Skloništa za žene i djecu žrtve nasilja moraju biti u potpunosti javno financirana i autonomna u svom djelovanju. Potrebno je uvesti proračunsko financiranje svih mjera prevencije, zaštite i sankcioniranja seksualnog nasilja u skladu s preuzetim međunarodnim i zakonskim obvezama. Važno je implementirati dugoročno, a ne projektno, financiranje nezavisnih usluga za podršku ženama žrtvama nasilja u zajednici koje vode specijalizirane organizacije civilnog društva (SOS linije, savjetovališta i skloništa). Potrebno je uspostaviti i financirati skloništa i savjetovališta u regijama i sredinama gdje ih nema i to kroz suradnju sa specijaliziranim organizacijama civilnog društva.

Reproduktivno zdravlje i s njime povezana prava temelj su ljudskih prava rodno i spolno marginaliziranih osoba (žena, transrodnih i interspolnih osoba), tjelesne autonomije, digniteta, integriteta, kao temelj za mogućnosti donošenja odluka o vlastitom životu. Drugim riječima, reproduktivno zdravlje predstavlja ključnu polugu rodne ravnopravnosti u društvu.

Dostupan, siguran i legalan pobačaj temeljno je ljudsko pravo. Stoga nedvosmisleno odbacujemo postojeći represivni diskurs i protivimo se svakoj promjeni zakona o pobačaju koja bi umanjila reproduktivna prava smanjujući pristup sigurnom i dostupnom pobačaju. Protivimo se legislativnim promjenama u vidu predviđenih razloga za pobačaj, ili u vidu postavljanja psiholoških i socijalnih prepreka kao što je obavezno savjetovanje. Osigurati ćemo da kontracepcija i pobačaj budu besplatni i financirani kroz sustav obveznog zdravstvenog osiguranja.

Protivimo se institutu priziva savjesti, odnosno zakonskoj mogućnosti da se on koristi naknadno, umjesto prije izbora profesija koje su osnovne u brizi za žensko i LGBTIQ+ zdravlje i u pružanju ravnopravne i kvalitetne zdravstvene usluge. Osigurati ćemo provedbu kvalitetne i primjerene zdravstvene skrbi kako bismo ostvarili stvarnu rodnu i spolnu ravnopravnost u Hrvatskoj.

PRAVA LGBTIQ+ OSOBA I OSNAŽIVANJE ZAJEDNICE

Za LGBTIQ+ građanke tražimo izjednačavanje prava u svim domenama života. Kod donošenja politika, odnosno uvođenja mjera i promjena koje se tiču LGBTIQ+ osoba, nužno je da predstavnici tih populacija budu direktno uključene u proces izrade politika.

LGBTIQ+ osobe susreću se s brojnim problemima, a neki od najvažnijih su:

- nasilje u privatnom i javnom prostoru zbog seksualne orijentacije, spolnih karakteristika, rodnog identiteta i/ili rodnog izražavanja koje nije pravodobno prevenirano adekvatnim obrazovanjem, niti je primjereno sankcionirano i procesuirano od strane službenih osoba;
- ugrožavanje zdravlja i kršenje dostojanstva transrodnih i interspolnih osoba i njihovog prava na odlučivanje o vlastitom tijelu zbog neadekvatnih zakonskih i podzakonskih dokumenata i praksi;
- diskriminacija pri zapošljavanju i na radnom mjestu, posebice za transrodne osobe;
- neravnopravnost u zakonima u pogledu udomljavanja i posvajanja, poteškoća u reguliranju osobnih pitanja poput oznake spola, zaštite od diskriminacije temeljem spolnih karakteristika, povrede prava na privatnost;
- povećana izloženost riziku od višestruke diskriminacije u raznim domenama života što dodatno otežava pristup osnovnim potrebama i ostvarivanju ljudskih prava;
- nedostatak kapaciteta i financijskih sredstava za samoorganiziranje LGBTIQ+ inicijativa i zajednica.

Nužno je uvesti redovno obrazovanje za javne službenike na temu specifične diskriminacije i nasilja nad LGBTIQ+ osobama. Edukacija policijskih službenika i sudaca treba se nastaviti te treba uključivati i prepoznavanje zločina iz mržnje na osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta, odnosno primjenu antidiskriminacijskog zakonodavstva RH koje prepoznaje zločin iz mržnje na osnovi rodnog identiteta i seksualne orijentacije. Presude vezane za zločin iz mržnje nisu ujednačene, niti su počinitelji adekvatno kažnjeni.

U suradnji s obrazovnim institucijama i organizacijama civilnog društva osigurat ćemo sustavno obrazovanje i provoditi kampanje protiv homofobije, bifobije, interfobije i transfobije u našem društvu. Posebna pažnja bit će usmjerena na kapacitiranost sudova da učinkovito postupaju prema slučajevima diskriminacije i zločina iz mržnje.

U Hrvatskoj trenutno ne postoji klinika koja se bavi specifičnim zdravstvenim problemima transrodnih osoba, niti mreža stručnjaka za mentalno i fizičko zdravlje gdje LGBTIQ+ osobe mogu biti sigurne da će dobiti adekvatnu pomoć. Osigurat ćemo dostupnost ovih zdravstvenih usluga svim LGBTIQ+ osobama.

Za LGBTIQ+ populaciju izjednačit ćemo sva prava u svim domenama života, uključujući i pravo na udomljavanje i posvajanje djece pod istim uvjetima kao i za sve ostale osobe i parove.

Omogućit ćemo brzu, transparentnu i dostupnu proceduru pravnog priznanja roda. Osigurat ćemo zaštitu prava interpolnih osoba dodavanjem spolnih karakteristika među zaštićene osobine u antidiskriminacijskim zakonima i kaznenom zakonu kod definiranja zločina iz mržnje.

Zabranit ćemo intervencije na spolnim i reproduktivnim organima svih osoba, posebno djece, uključujući interpolne osobe i djecu, kao i druge terapije (npr. hormonalna) koje se provode bez informiranog pristanka osobe u svrhu prilagodbe tipično muškim odnosno ženskim spolnim karakteristikama, a koje nisu medicinski hitne i nužne.

Poticat ćemo i osnaživati samoorganizirane LGBTIQ+ inicijative i zajednice, pogotovo one posvećene problemima višestruke diskriminacije.

DEMOKRATIZACIJA I MEĐUNARODNA SOLIDARNOST

Ne pristajemo na razumijevanje demokracije koje se svodi na biračko pravo svake četiri godine, unutar kojih smo tek puki promatrači kao u kakvom medijskom spektaklu.

Ne pristajemo nazvati demokratskim sustav u kojem o bitnim socijalnim i ekonomskim pitanjima, prije svega vezano uz uvjete rada i života, ne odlučujemo. Da bismo Hrvatsku zvali demokratskim društvom moramo snažno ojačati prostore političke participacije i uključivanja, prava odlučivanja, organiziranja i okrupnjivanja interesa, te osigurati neovisno djelovanje civilnog društva, medija i pravosuđa.

Otvaranjem političkog sustava i decentralizacijom moći stvaramo osnovne preduvjete za jačanje formalnih institucija koje garantiraju osnovna prava svima, a ne samo onima koji su na vlasti, i za jačanje javne sfere kao prostora međusobnog nadzora i kontrole.

JAČANJE LOKALNE DEMOKRACIJE

Hrvatski sabor 1997. donio je Zakon o potvrđivanju Europske povelje o lokalnoj samoupravi koja građankama priznaje pravo na sudjelovanje u lokalnim poslovima. Vijeće Europe je 2009. donijelo protokol kojim državama nalaže razradu mehanizama sudjelovanja građanki u donošenju odluka. Hrvatska taj protokol nije niti potpisala, a kamoli ratificirala.

Zalažemo se za municipalizaciju zemlje kako bismo osigurali da se najveći broj odluka donosi na razini na kojoj građanke mogu sudjelovati. U tom smislu, ratifikacija Protokola osigurala bi kvalitetniju reviziju Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (tzv. *Lex šerif*), ali i drugih propisa kojima se predviđa sudjelovanje građanki u odlučivanju na lokalnoj razini. Načelo participacije utvrdit ćemo kao integralno načelo sustava lokalne samouprave, uz definiranje poštivanja obveza i standarda, uključujući načela maksimalne transparentnosti i otvorenosti, te jačanja procedura za uključivanje u proces savjetovanja s javnošću.

Svi mi, kao žitelji neke lokalne zajednice, moramo imati pravo i priliku definirati koje probleme smatramo relevantnima. Drugim riječima, moramo biti pitani na samom početku političkog procesa, umjesto na njegovu kraju. Sada u najboljem slučaju tek imamo priliku komentirati prijedloge rješenja za pitanja koja je netko drugi nametnuo. Pritom, zahvaljujući *Lex šerifu*, taj netko je najčešće jedna osoba, odnosno (grado)načelnik. Izmjenama *Lex šerifa* (grado)načelničke funkcije svest ćemo na ono što one u demokratskim sustavima jesu - izvršna tijela, koja provode političke odluke predstavničkih tijela i građanki. Na taj način uravnotežit ćemo odnose moći između (grado)načelnika i lokalnih predstavničkih tijela i osigurati učinkovit

sustav demokratske kontrole, osnažen ograničavanjem broja uzastopnih izvršnih mandata kojeg ista osoba može obnašati.

U skladu s Dodatnim protokolom borit ćemo se za obvezno uvođenje participativnog budžetiranja, odnosno sudjelovanja građanki u odlučivanju o tome na što će se trošiti novci iz lokalnih proračuna.

Osim toga izmjenama referenduskog zakonodavstva olakšat ćemo provedbu lokalnih referenduma. Smanjit ćemo prag potrebnog broja potpisa birača za lokalne referendumske inicijative, produljiti trajanje prikupljanja potpisa, sniziti cenzus za pravovaljanost odluke na lokalnom referendumu te produljiti razdoblje obveznog trajanja odluke donesene na lokalnom referendumu.

OTVORENA VLAST I PARTICIPACIJA

Radit ćemo na daljnjoj digitalizaciji uprave i rasterećenju građanki. Zaustavit ćemo praksu, protivnu Zakonu o općem upravnom postupku, prema kojoj organizacije javnog sektora od građanki traže da im ponovno dostavljaju obrasceli podatke koji postoje i dostupni su negdje drugdje u upravi. Proširit ćemo mrežne servise namijenjene građankama. Razvijat ćemo sustave participacije, primjerice unaprijedit ćemo povratne informacije u sustavu e-Savjetovanja i razviti sustav za participativno budžetiranje na lokalnoj razini.

Učinit ćemo netransparentnu, personaliziranu i zatvorenu vlast transparentnom, javno odgovornom i otvorenom. Otvoreni podaci središnje vlasti i lokalnih vlasti bit će sabrani na centralnim lokacijama u standardiziranim otvorenim formatima, jasnije prezentirani uz ponuđene analize i aplikacije koje iz tih podataka daju uvide u funkcioniranje vlasti. Težit ćemo tome da tehnološka rješenja koja su izrađena za javnu upravu budu bazirana na otvorenom kodu.

U postupke javne nabave uvest ćemo kriterije koji će inovativnim, otvorenim, inkluzivnim i energetski učinkovitim tehnološkim rješenjima davati prednost, ne bismo li time javnu potrošnju iskoristili i za unapređivanje inovacija i ekološku tranziciju.

PRAVOSUĐE

U Hrvatskoj oko 80 posto građana ne vjeruje sudovima i sucima, što smatramo odrazom stvarnih sistemskih nedostataka i raskoraka između rezultata koje pravosudni sustav postiže i potreba društva za adekvatnom pravnom zaštitom građana i pravnih osoba.

Tvrdnje da je reforma postigla uspjeh zbog radikalnog smanjenja broja neriješenih predmeta iskrivljavanje je stvarnosti. Smanjenje broja predmeta u jednom je dijelu rezultat mjera privatizacije pravosudnih aktivnosti koje pravosuđe udaljavaju od građana, a pravnu zaštitu poskupljuju (npr. sudjelovanje javnih bilježnika i FINA-e u ovrsi). Na krizu prezaduženosti nacionalnog gospodarstva i krizu kreditne prezaduženosti građana, na koje ionako slabo funkcionalno pravosuđe nije moglo adekvatno i pravodobno reagirati, odgovorilo se

izmještanjem velikog broja poslova iz sudova. Primjeri toga su: 1) premošćivanje stečajnog postupka, najprije kroz uvođenje predstečajnih nagodbi, a potom i kroz Lex Agrokor; 2) premošćivanje sudske ovrhe kroz postupke izravne naplate preko FINA-e; te 3) premošćivanje sudskog postupka certifikacije nespornih tražbina kroz transfer platnih naloga na javne bilježnike i odvjetnike.

Ispunjavanje nekih kratkoročnih ciljeva žrtvovalo je one dugoročne čime su i sami postali uzrocima krize. Naprimjer kvantifikacija kriterija za vrednovanje rada u pravosuđu podržava percepciju sudovanja kao mehaničke i bitno nekreativne aktivnosti. Također odustalo se od laičke participacije u sudovanju (sudjelovanja građanki kao porotnika u sudskim postupcima), pa i od angažmana specijaliziranih povremenih ili počasnih sudaca. Nadalje sudjelovanje sudskih savjetnika kao „sudaca u sjeni“ koji, umjesto timskog rada, sami odrađuju sudački posao za manju plaću i bez institucionalne zaštite, postavilo je i načelna pitanja sukladnosti pravu na nezavisnog suca i sistemska pitanja o tome što je uloga i koje su funkcije tih „savjetnika“.

Javne sudske rasprave praktički su iščezle iz postupka pred višim sudovima, a pred Vrhovnim sudom već dugo vrijeme nisu ni moguće. Tako se sudovanje pred najvišim sudskim instancama pretvorilo u za javnost zatvoreni, papirnati postupak u čiji se tijek može proniknuti tek naknadno, kada odluka bude objavljena. Takve mjere uzrokovale su dodatno odvajanje pravosuđa od javnosti i njegovo demokratsko delegitimiranje, dajući pritom i pogrešan signal nižim sudovima da vrhunac suđenja predstavlja proces u kojem ne sudjeluju ni stranke ni javnost.

Trajanje sudskog postupka u predmetima od interesa za javnost i dalje je prekomjerno. Digitalizacija hrvatskog pravosuđa radikalno kasni za drugim europskim zemljama te zbog nepripremljenosti, netransparentnosti i nesustavnosti, umjesto bitnih dobitaka na djelotvornosti, učinkovitosti i smanjenju troškova, doprinosi nestabilnosti te poskupljuje troškove funkcioniranja pravosuđa za stranke i porezne obveznike. Izostaju moderne metode upravljanja predmetima i fleksibilno planiranje postupka u sudovima. Bijeg od preuzimanja odgovornosti za konačnu odluku i dalje dovodi do prekomjernog broja slučajeva u kojima se različitim sredstvima otklanja meritorno odlučivanje, prebacuje odgovornost na druga tijela i ukida donesene odluke vraćajući predmete na ponovno odlučivanje.

Stupanj nezavisnosti i odgovornosti sudbene vlasti daleko je od zadovoljavajućeg. Formalno visoki stupanj institucionalne nezavisnosti i odgovornosti proizvodi svoju suprotnost: stanje u kojem se nalazimo pokazuje malo stvarne nezavisnosti i osobnog integriteta u odlučivanju. Percepcija javnosti da odgovornost za loše funkcioniranje pravosuđa ne postoji u velikoj je mjeri opravdana. Opravdana je i percepcija da nositelji pravosudnih funkcija ne djeluju objektivno i nezavisno jer u sustavu postoji visok stupanj klijentelizma, nepotizma i korupcije.

Pravosuđe se otuđilo od društva i zatvorilo od javne kritike. Uz profesionalno i interesno zatvaranje, pravosudne strukture danas izbjegavaju suočavanje s kritičkim stavovima. Opravdanje za to nalazi se u razumijevanju podjele vlasti kao sustava u kojem postoji apsolutna odvojenost grana vlasti, a ne računa na njihovo uzajamno uravnoteživanje i nadzor.

Sudbena neovisnost protumačena je kao podloga za odbacivanje svake vanjske kritike, izostanak konstruktivnog dijaloga te preuzimanja kontrole i nad onim dijelovima pravosudnih procesa koji nisu sudbene naravi.

Kvaliteta pravosudnih kadrova u najboljem je slučaju osrednja, a tendencije su negativne. Produženo stanje krize u pravosuđu, koje je bilo konstanta u proteklih nekoliko desetljeća, i negativna percepcija javnosti doveli su do pada interesa za rad u pravosuđu.

Reformski projekti i procesi moraju imati jasne idejne i konceptualne osnove, indikatore uspjeha te jasno autorstvo i detaljnu razradu prije upućivanja u javnu raspravu. Svaki proces intervencije treba počivati na pouzdanim podacima da bi se uspjeh procesa mogao pratiti i usmjeravati. Da bi se osigurao integritet podataka i verificirala njihova ispravnost i upotrebljivost, periodičnu provjeru treba obavljati neovisno visokokvalificirano stručno tijelo, Institut za pravosudne studije.

Osigurat ćemo da se pristup sudovima otvori za “prave” sudske slučajeve, tj. predmete u kojima je sudska intervencija optimalan i primjeren način rješavanja konkretnog slučaja. Da bi se oslobodili kapaciteti potrebno je:

- reducirati krug predmeta u kojima sud provodi samo specifično sudsko administriranje i prebaciti takve poslove na sudske službenike;
- eliminirati sudjelovanje sudaca u izbornim procesima;
- poticati autonomno rješavanje sporova i graditi sustav alternativnog rješavanja sporova uključujući i potrošačke sporove.

Također za repetitivne i socijalno važne predmete (npr. predmete kredita denominiranih u švicarskim francima) valja osigurati alternativne sudske procedure kolektivnog sklapanja nagodbi uz sudjelovanje i potporu predstavnika državnih vlasti.

Jednostavne repetitivne predmete ćemo rješavati uz visok stupanj automatizacije procesa te uz korištenje umjetne inteligencije i digitalnih tehnologija. Kompleksne i važne predmete treba rješavati u posebnim, fleksibilno oblikovanim procedurama koje se ravnaju prema potrebama pojedinog slučaja, uz korištenje modernih metoda upravljanja predmetima i timski rad.

Projekte digitalizacije pravosuđa ćemo ujediniti i koordinirati, te razvijati na osnovi otvorenih platformi. Potrebno je objediniti sve pojedinačne planove u Uredu za digitalizaciju pravosuđa kao visokostručnom tijelu odgovornom za oblikovanje jedinstvenih politika i projekata tehnološke modernizacije u pravosuđu. Sve sudske odluke u kojima nije isključena javnost bit će odmah po formalnoj objavi dostupne javnosti unutar informacijskog sustava. To bi trebalo vrijediti ne samo za odluke viših sudova, već i za odluke iz prvostupanjskog postupka; za tu će se svrhu oblikovati elektronički obrasci za tipične podneske i sudske odluke kako bi naknadna prerada i anonimizacija sudskih dokumenata postala nepotrebna.

Reorganizirat ćemo sudove kako bismo prekinuli vezu između područja sudske nadležnosti i upravne organizacije države. Optimalna organizacija mreže prvostupanjskih sudova u Hrvatskoj treba imati maksimalno dvanaest sudova, a mreža područnih sudova treba imati

maksimalno četiri suda, u središtima pravne izvrsnosti (Zagreb, Split, Osijek i Rijeka). U oba slučaju mogu se zadržati sudski uredi i službe čiji broj može biti veći i fleksibilno se mijenjati prema potrebama.

Specijalizaciju unutar sudova postići ćemo mjerama osnivanja specijaliziranih odjela unutar strukture redovnih sudova. Radi fleksibilnosti i inovativnosti, takvi bi odjeli trebali imati široku autonomiju unutar upravne strukture suda.

Uvest ćemo izjednačavanje dobi za umirovljenje sudaca s ostalim građanima, osigurati 1/5 mjesta za kolateralna imenovanja sudaca iz redova profesora, uglednih pravnih stručnjaka i odvjetnika. Individualnu nezavisnost sudaca u pravilu ćemo jačati povećanjem primanja na nižim sudovima.

Državno sudbeno vijeće potrebno je temeljito reorganizirati i rekonceptualizirati. Odluke u važnijim predmetima Vijeće bi moralo donositi samo konsenzusom. Unutar DSV-a treba formirati Stegovni sud s profesionalnim predsjednikom zaduženim da osigura pravično donošenje odluka te da se iste donose u najkraćem roku. Potrebno je izmijeniti odredbe o izboru članova pojedinih kategorija (suci, profesori, političari) kako bi se osiguralo da ne budu pod utjecajem lokalnih i parcijalnih interesa.

CIVILNO DRUŠTVO

Civilno društvo smatramo jednim od glavnih stupova demokratskog društva, temeljnom polugom koja doprinosi kvaliteti demokracije i održivom razvoju zemlje. Osim uloge kreiranja i nadzora javnih politika, promocije demokratskih vrijednosti, solidarnosti i ljudskih prava, društvene integracije i političke aktivacije kroz kulturu i rad s mladima, civilno društvo ima važnu ulogu i u direktnom radu s ranjivim i marginaliziranim skupinama. Stoga je njegovanje partnerskih odnosa između države i civilnog društva jedan od prioriteta našeg djelovanja.

Od uspostavljanja demokracije u Hrvatskoj, civilno se društvo nalazi pod stalnim udarom stigmatizacije zbog čega je zadobilo status „državnog neprijatelja” i često ga se tretira kao pojavu koje se potrebno riješiti i čije djelovanje treba suzbiti. U tom je pogledu nužno raditi na afirmaciji vrijednosti koje civilno društvo u svojoj slojevitosti i mnogostrukosti aspekata djelovanja donosi te na prepoznavanju mogućnosti kvalitetnijeg uključivanja aktera civilnog društva u cjelokupni razvoj i unapređenje demokratskih procesa.

Institucionalni okvir suradnje države i civilnog društva koji čine Ured za udruge Vlade RH, Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva te Savjet za razvoj civilnoga društva, razvijan u

posljednjih dvadesetak godina, bio je međunarodno prepoznat kao primjer dobre prakse. Međutim u mandatima prethodnih dviju vlada HDZ-a taj je okvir marginaliziran. Pozicija civilnog društva sustavno se nastojala oslabiti i urušiti, a njegova uloga svesti na servis kontroliran od strane države. Zadnja usvojena Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnoga društva istekla je 2016, a tijekom četiri godine HDZ-ova mandata svi pokušaji da se nova strategija usvoji bili su opstruirani od strane Vladinih institucija.

Ponovno ćemo afirmirati ulogu institucionalnog okvira za razvoj civilnog društva na način da on djeluje poticajno, da razvija i njeguje dijalog i suradnju. Ovo uključuje:

- jačanje utjecaja Savjeta za razvoj civilnoga društva Vlade RH;
- uspostavu Ureda za udruge Vlade RH kao aktera koji podržava razvoj politika prema organiziranom civilnom društvu;
- financijsko osnaživanje Nacionalne zaklade za razvoj civilnoga društva i razvoj njena sustava podrški tako da on ne slabi već jača organizacije civilnog društva;
- izradu i usvajanje nove Nacionalne strategije za razvoj civilnog društva u suradnji s civilnim društvom.

Organizirano civilno društvo značajno doprinosi povlačenju i korištenju sredstava iz fondova Europske unije. Međutim način dodjele i provedbe ovih natječaja i projekata od strane državnih institucija postavljen je tako da se ne vrednuje kvaliteta aktivnosti, već se iscrpljuje oskudne kapacitete organizacija, kažnjava ih se i financijski oštećuje. Pred organizacije se postavljaju neprimjereni administrativni zahtjevi, institucije zadužene za provedbu ne pridržavaju se kalendara objave natječaja, obustavljaju ih ili pak poništavaju, dok često u samom procesu provedbe natječaja dolazi do izmjene natječajne dokumentacije. Odugovlači se s odgovorima na upite i zahtjeve, uvode se nepotrebna pravila i procedure i provodi administrativno nasilje.

Dodatno, provedbena tijela neusklađena su u pravilima i zahtjevima, pokazuju nedostatak fleksibilnosti za izmijenjene društvene okolnosti, kao i nemogućnost sagledavanja šire perspektive čime se dovodi u pitanje sama održivost organizacija. Stoga je potrebno sustav provedbe fondova EU restrukturirati i reformirati.

Hrvatskoj je potrebno snažno, stabilno i neovisno organizirano civilno društvo, a njegov razvoj smatramo javnim interesom.

RAZVOJ MEDIJA

Temeljna uloga medija jest omogućiti pravo građanima na pravodobnu, cjelovitu i vjerodostojnu informiranost, čime mediji imaju status javnog dobra. Stanje medijske scene danas iznimno je kompleksno, a toj kompleksnosti dodatno doprinosi brz razvoj novih tehnologija, demokratizacija koju je internet omogućio, kao i negativni aspekti koje takvi procesi za sobom nose. Jedna od posljedica toga brojni su oblici medijskih izdanja koja produciraju lažne vijesti, ne zadovoljavaju

elementarne uvjete da bi imali status medija te u samom informacijskom sustavu proizvode buku, oduzimaju na vjerodostojnosti i doprinose manipulacijama.

Tradicionalni medijski sustavi pod snažnim su utjecajem tržišnih i političkih pritisaka kao i pod snažnim utjecajem korporativnih ili državnih interesa. Po svoj prilici najslabiju kariku u domaćem sustavu predstavlja javni medijski servis, u ovom trenutku sveden na HRT koji se u posljednjih trideset godina i dalje nije uspio transformirati u javni, već je podložan snažnim, primarno političkim, pritiscima i utjecajima.

Već tridesetak godina restrukturiranje sektora medija i informiranja usmjeravano je prema tržišnom modelu. Rezultat toga je da smo danas suočeni s poljem koje se nalazi u mnogim problemima, ali i pred poticajnim izazovima. S jedne strane iz strukturnog razloga malog tržišta na kojem se medijska izdanja teško mogu održavati samo prodajom izdanja, medijsko je polje prepušteno neizvjesnosti tržišnih dinamika unutar kojih im marketinške aktivnosti imaju osigurati adekvatnu održivost.

Razvoj tehnologija s druge strane iznimno ubrzava procese transformacije samog polja i zahtijeva brze promjene u načinu proizvodnje sadržaja, njegove distribucije i prihodovanja. Kriza koja je krenula 2009. godine dovela je do situacije u kojoj su se mnogi novinari našli na "cesti", što ih je potaklo da utočište traže u neprofitnom medijskom sektoru. Ovom je pak sektoru razvoj novih tehnologija pomogao da se ubrzano razgrana te da se krene razvijati u relativno dostupnoj i lako održivoj infrastrukturi kojoj nisu potrebna značajna sredstva za samo osnovno održavanje.

Većina prethodnih Vlada uglavnom je izbjegavale pristupiti sustavnom uređenju medijskog polja, čuvajući tako svoje poluge utjecaja.

Kako bi mediji ispunili svoju javnu funkciju, osigurati ćemo njihovu održivost, neovisnost od političkih i tržišnih utjecaja te stabilnije i sigurnije uvjete rada za novinare. Uvesti ćemo niz mjera kako bi osiguralo zadovoljenje elementarnih zadaća medijskog sektora - informiranja, obrazovanja i zabave:

- provesti ćemo obuhvatan i participativan proces sa svim dionicima kako bismo izradili dugoročnu strategiju razvoja medijskog sektora i proveli reformu zakonodavnog okvira;
- stvoriti ćemo zakonski okvir za reformu HRT-a kako bi omogućili da služi javnosti, a ne političkim i drugim interesnim skupinama;
- osigurati ćemo podršku medijima koji ne mogu opstati u tržišnoj utakmici - neprofitnim medijima i medijima zajednice, lokalnim i regionalnim medijima - za ispunjavanje svrhe javnog informiranja i edukacije;
- osigurati ćemo uvjete za kvalitetan i stabilan rad medijskih djelatnika;
- poticati ćemo medijsku pismenost i programe usmjerene na razvoj medijske pismenosti;
- ukloniti ćemo iz Kaznenog zakona kazneno djelo klevete te implementirati praksu Europskog suda za ljudska prava u pogledu prava na slobodu izražavanja i kroz zakonski okvir i kroz edukaciju pravosudnih djelatnika.

IZMJENE IZBORNOG SUSTAVA

Granice postojećih deset izbornih jedinica ne odražavaju granice regija, broj birača po izbornim jedinicama značajno se razlikuje i, unatoč toj razlici svaka izborna jedinica bira jednak broj zastupnika. Potvrdio je to i Ustavni sud utvrdivši da postojeće izborne jedinice rezultiraju nejednakom težinom glasa i upozorio zakonodavce na neodložnu potrebu izmjena.

Utjecaj birača na sastav Sabora značajno je ograničen i odredbom prema kojoj je moguć samo jedan preferencijalni glas, što znači da moć odlučivanja o sastavu parlamenta i dalje stoji prvenstveno u rukama vodstva stranaka, u čije statute u najvećem broju slučajeva nisu ugrađeni elementi unutarstranačke demokracije.

U reformi izbornog sustava zalažemo se za to:

- da izborne jedinice poštuju prirodne teritorijalne granice;
- da broj mandata u svakoj izornoj jedinici varira prema broju stanovnika, u skladu s Popisom stanovništva 2021. i svakim sljedećim popisom;
- da preferencijalno glasanje ima veći utjecaj, tako da se zadrži postojeći sustav zatvorenih neblokiranih lista, ali uz povećanje broja preferencijskih glasova te spuštanje praga za važenje preferencijalnih glasova;
- da se olakša sudjelovanja građanki u odlučivanju referendumom smanjenjem praga potrebnog broja potpisa i produljenjem rokova za prikupljanje potpisa građanskim referendumskim inicijativama;
- da se omogući dopisno glasanje kako bi se biračima olakšalo sudjelovanje na izborima te posljedično povećalo i broj aktivnih birača;
- da se zabrani kandidiranja osobama kojima je potvrđena optužnica zbog sumnje na korupciju i zloupotrebe položaja i ovlasti;
- da se profesionalizira Državno izborno povjerenstvo, iz čijeg sastava treba isključiti predstavnike Vrhovnog suda, a u čiji sastav, osim pravnika treba uključiti i predstavnike ostalih relevantnih struka (politologija, sociologija, ekonomija, informatika itd), koje mogu pružiti dobru podlogu razumijevanju izbornog procesa.

Zalažemo se i za pokretanje široke javne rasprave o listi za 11. izbornu jedinicu (listi za dijasporu). Više od 150.000 hrvatskih državljana bez prebivališta u Republici Hrvatskoj ima pravo glasa. Ta tri garantirana saborska mandata mogu biti presudni u formiranju većine, pa posljedično i presudni u definiranju smjera i sadržaja javnih politika koji se odražavaju na našu svakodnevicu, ali ne i onu birača koji su ih izabrali.

REFORMA UPRAVE I TERITORIJALNI PREUSTROJ

Reforma državne uprave jedna je od reformi o kojoj se govori već dugi niz godina, ali dosadašnji potezi nisu osigurali kvalitetu, učinkovitost i efikasnost pružanja usluga građankama i poslovnim subjektima. Reformu državne uprave ne čini smanjenje broja ministarstava, niti linearno smanjivanje broja zaposlenih u državnoj upravi. Uspješnu reformu državne uprave, prema načelima kojima ćemo se voditi u povećanju kvalitete i učinkovitosti sustava, čine:

- odlučni potezi usmjereni na osiguravanje adekvatne razine kompetencija državnih službenika koje se bira među najboljima;
- osiguravanje adekvatnih razina resursa (ljudi, novaca, tehnologije) uz optimizirano upravljanje sustavima;
- koordinirano i usklađeno djelovanje ukupnog državnog aparata na razini Hrvatske i u onim politikama koje se donose na razini EU.

Donošenjem zakona o javnim poduzećima osigurat ćemo da njihov primarni cilj postane osiguranje jednako dostupne i jednako kvalitetne javne usluge na cjelokupnom teritoriju Hrvatske, uz obavezu reinvestiranja viška prihoda u unaprijeđenje kvalitete ili smanjenje troškova usluga za krajnje korisnike. Potpunom depolitizacijom upravljačkih tijela i uvođenjem sustava demokratske kontrole nad njihovim upravljanjem, osigurat ćemo da se poslovanje javnih poduzeća vodi načelom zaštite javnog interesa. Poslovanje javnih poduzeća ne smije rezultirati gubicima, ali se ne smije niti voditi tržišnom logikom ostvarenja maksimalnog profita, nauštrb kvalitete usluga koju pružaju građankama i poslovnom sektoru.

U svrhu kvalitetnijeg iskorištavanja državnih prostora i ustanova i bolje brige za njih, aktivirat ćemo državnu imovinu i nekretnine. Donijet ćemo regulativu prema kojoj sve javne i državne institucije moraju biti u prostorima u javnom vlasništvu. Na taj način smanjit ćemo i rashodovnu stranu proračuna za troškove zakupa privatnih poslovnih prostora u kojima se nalaze ministarstva, državni uredi, agencije i ostala javna i državna tijela.

U cilju povećanja razine efikasnosti državne uprave, snažno ćemo se zalagati za potpunu digitalizaciju rada unutar uprave. Digitalizacija pružanja javnih usluga moguća je uz uvjet priznavanja pristupa Internetu kao temeljnog prava i osiguranje ICT infrastrukture u svim dijelovima zemlje na jednakoj razini. Pritom, digitalizacija ne smije imati negativan učinak na naše sugrađanke, naročito starije generacije, od kojih ne možemo očekivati visoku razinu digitalne pismenosti. Za njih uprava mora funkcionirati i u „papirnatom“ obliku.

Aktualno stanje teritorijalne rascjepkanosti ne omogućuje adekvatnu razinu resursa i kapaciteta potrebnih za upravljanje razvojem i pružanje kvalitetnih javnih usluga građankama. Svrha teritorijalnog ustroja jest ta da jedinice lokalne samouprave mogu upravljati lokalnim

razvojem i pružati sve potrebne javne usluge na lokalnoj razini. Smanjenje broja jedinica samo po sebi nije cilj, ali će zasigurno biti rezultat takve reforme.

Regionalnim razvojem upravljat ćemo na način da se formiraju zajedničke službe na razini 4-6 regija koje upravljaju projektima od regionalnog značaja (primjerice energetika, zaštita okoliša, promet i sl.). Politička razina odlučivanja na razini regija bit će temeljena na legitimitetu predstavnika lokalne vlasti, dok je postojeća razina županijskog političkog predstavništva nepotrebna.

BORBA PROTIV KORUPCIJE I KLIJENTELIZMA

Kontinuirano svjedočimo izgradnji, održavanju i širenju klijentelističkih mreža koje su za potrebe punjenja vlastitih džepova krojile zakone. Proces je započeo pretvorbom i privatizacijom u kojoj smo ostali bez industrijskih postrojenja, nastavio se špekulativnim projektima, a dokrajčio *Lex Agrokorom* – „spašavanjem“ privatne tvrtke u procesu u kojem su „kumovi“ zaradili milijune, a mali vjerovnici ostali oštećeni. U svrhu očuvanja tog sustava donesen je i *Lex šerif* koji na nesmjernjivim pozicijama moći održava 556 načelnika i gradonačelnika. Za radno mjesto u javnom ili državnom sektoru često je potrebna „ispravna“ stranačka iskaznica. Ključne pozicije u pravosudnom sustavu pod političkom su kontrolom - glavnog državnog odvjetnika, predsjednika Vrhovnog suda i suce Ustavnog suda postavlja i kontrolira politika, formalno Sabor, no faktički Vlada. Novinare se tuži zbog objave istinitih informacija, a kritično civilno društvo zatire nepotrebnim administrativnim zahtjevima i uskratom financiranja. Oteli su nam državu, vrijeme je da je uzmemo natrag.

U svim područjima djelovanja integrirali smo elemente suzbijanja korupcije i klijentelizma, naglašavajući načela transparentnosti, otvorenosti i responzivnosti tijela vlasti spram građanki te ugradnjom *osigurača* u sustave javnog upravljanja mehanizmima građanske kontrole nad upravljanjem javnim sektorom.

Provest ćemo:

- brzo i učinkovito kažnjavanje svih koruptivnih kaznenih djela, pri čemu korupcija osoba na političkim funkcijama ne smije rezultirati ublažavanjem sankcija uvjetnim osudama ili preinačavanjem kazne u društveno koristan rad;
- ispitivanje porijekla imovine, oduzimanje nezakonito stečene imovine, snažno oporezivanje imovine koja je u nesrazmjeru s prijavljenim prihodima, oštro kažnjavanje svakog oblika zloupotrebe položaja;
- osnaživanje pozicije i resursa nezavisnih institucija poput pučkog i posebnih pravobranitelja, Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa, Povjerenika za informiranje, Državnog ureda za reviziju, Državne komisije za kontrolu postupaka javne nabave;

- obvezu zapošljavanja temeljem javnog natječaja u svim javnim poduzećima, javnim, državnim i lokalnim tijelima i ustanovama;
- potpunu transparentnost javnih proračuna što uključuje vidljivost potrošnje u realnom vremenu, obvezu objave proračuna na 4. razini, a izvještaja o izvršenju proračuna na 5. razini, u pretraživom formatu;
- izmjenu zakona i podzakonskih odredbi koje legaliziraju stvaranje klijentelističko-koruptivnih mreža poput Zakona o lokalnoj i regionalnoj (područnoj) samoupravi (*Lex šerif*), Zakona o strateškim investicijskim projektima, Zakona o izboru zastupnika u Hrvatski sabor, Zakona o lokalnim izborima - akata koji reguliraju postupke imenovanja i napredovanja pravosudnih službenika;
- unapređenje procesa imenovanja najviših pravosudnih dužnosnika izmjenama Zakona o državnom odvjetništvu, Zakona o državnom sudbenom vijeću, Ustavnog zakona o Ustavnom sudu;
- građansku kontrolu nad upravljanjem i trošenjem javnih resursa kroz Zakon o javnim poduzećima, Zakon o lobiranju te kroz izmjene Zakona o državnim i lokalnim službenicima, Zakona o zaštiti prijavitelja nepravilnosti, Etičkog kodeksa Vlade i Sabora i kroz sektorsko reguliranje pitanja upravljanja sukobom interesa.

LJUDSKA SIGURNOST

Pitanju sigurnosti pristupamo kroz koncept ljudske sigurnosti. To znači da nam je u fokusu svaki čovjek sa svojim potrebama za sigurnošću. Sigurnost ljudi gradimo primarno kroz smanjenje društvene nejednakosti, zaštitu zdravlja, očuvanje okoliša, smanjenje diskriminacije, mržnje i nasilja te kroz pravnu sigurnost. Posebno potičemo solidarnost među građankama kao motor za izgradnju sigurnijeg i pravednijeg društva.

Polazeći od načela ljudske sigurnosti, radit ćemo na reformi klasičnih sigurnosnih institucija. Prioritet nam je obnova devastiranog sustava civilne zaštite koji treba na dragovoljnoj bazi uključiti građanke i kojeg vidimo kao primarni sustav koji može odgovoriti na brojne sigurnosne izazove uvjetovane klimatskim promjenama. Taj sustav imat će ojačanu komponentu zaštite od potresa, poplava, požara, epidemija i drugih stvarnih prijetnji ljudskim životima. Osnovat ćemo hitnu helikoptersku službu i ojačati protupožarnu eskadrilu. Sustav civilne zaštite graditi ćemo na način da ima integriran mehanizam ranog upozorenja na prijetnju te da bude brzo responzivan na izazove ugroza koje su nastale kao posljedica klimatskih promjena ili na druge nepogode.

Što se tiče policije, odmah ćemo zaustaviti praksu nasilja nad migrantima i izbjeglicama na granicama te provesti učinkovite istrage tih nezakonitih postupanja. Prioriteti naše platforme su:

- jačanje razumijevanja ljudskih prava;
- depolitizacija rada policije i sigurnosnih službi;
- jačanje neovisnog nadzora nad radom tih institucija.

U oružanim snagama poboljšat ćemo uvjete rada vojnika i drugog osoblja (smanjiti razdvojenost od obitelji, osigurati pravednu skrb u slučaju ozljeđivanja ili stradanja, osigurati adekvatnu prehranu i higijenske uvjete i sl.). Razvoj oružanih snaga temeljit ćemo na realnim mogućnostima proračuna i realnim procjenama sigurnosnog okruženja. Nećemo dozvoliti da se oružane snage koriste za militarizaciju društva. Modernizacija oružanih snaga odvijat će se kroz transparentne i planske javne nabave.

MIGRACIJE I SOLIDARNOST

Posljednje su godine osobito teške za izbjeglice, migrante i etničke manjine koje su svakodnevno izložene raznim oblicima diskriminacije u kontekstu nacionalnih podjela, globalno rastuće islamofobije, ksenofobnog rasizma i liberalnog nacionalizma. Brojni nas izvještaji i aktivnosti organizacija za ljudska prava kontinuirano upozoravaju na ukorijenjeni institucionalni nacionalizam te institucionalni rasizam.

Posljednje su godine obilježene i sve ozbiljnijim policijskim nasiljem na granicama Hrvatske s Bosnom i Hercegovinom i Srbijom kao i na teritoriju Hrvatske prema ljudima u pokretu. Osnovna su ljudska prava i slobode, poput onoga na dom, gotovo u potpunosti svedena na deklarativne političke dokumente, a procesi integracije etničkih manjina, izbjeglica i migranata provode se kao asimilacijske politike. Zalažemo se za politički zaokret integracijskih politika prema načelima kritičnosti i progresivnosti, emancipatornosti i transkulturalnosti, te suradnji i solidarnosti.

S obzirom na to da je Hrvatska članica Europske unije, a istovremeno dijeli povijesne, političke i ekonomske veze sa zemljama bivše Jugoslavije, Hrvatska svoju migracijsku politiku treba pozicionirati kao suradničku i medijacijsku. U toj poziciji treba se jasno opredijeliti za zaštitu ljudskih prava i sloboda te emancipaciju drugih i drugačijih.

Zalažemo se za transparentnu, solidarnu te politički i ekonomski inkluzivnu migracijsku politiku. Ta politika treba biti usredotočena na ostvarenje prava na azil (međunarodnu zaštitu) i podršku izbjeglicama i migrantima u Hrvatskoj te na regionalnu suradnju u uspostavljanju standarda humanitarnog i izbjegličkog prava. Migracijska politika nije donesena od 2013, a postojeće integracijske politike nisu značajnije unaprijedile prava onih koji su ostvarili pravo na azil. Dokumentirani su slučajevi beskućništva, neodgovarajućih stambenih rješenja, nemogućnost pronalaženja posla, isključivanje iz školovanja, onemogućavanje učenja hrvatskoga jezika, razne vrste nasilja i diskriminacije prema izbjeglicama i drugi nepovoljni uvjeti za dostojanstven život i kvalitetnu integraciju.

Zajedno s drugim članicama EU radit ćemo na oblikovanju i provedbi koordinirane politike prihvata izbjeglica iz izbjegličkih kampova i područja zahvaćenim ratom, oružanim sukobima, klimatskim i elementarnim nepogodama te drugim nepovoljnim situacijama.

Predani smo zaustavljanju svih oblika nasilja, specifično policijskog nasilja prema izbjeglicama. Izvještaji organizacija za ljudska prava i prava izbjeglica te novinarski izvještaji dokumentiraju i upozoravaju kako hrvatska policija vrši fizičko i psihičko nasilje nad izbjeglicama, izlaže ih uvredama, otima njihove stvari i nanosi im tjelesne ozljede. Ne samo da time policija postupa nezakonito, nego je i praksa protjerivanja derogirala pravo na azil i urušila čitav sustav zaštite prava izbjeglica.

Smatramo da se odmah mora zaustaviti financiranje svih oblika policijskog i institucionalnog nasilja koji proizlazi iz sekuritizacijsko-militarizacijskih mjera osiguranih proračunom Europske unije. Financijska sredstva Europske unije i nacionalnog proračuna moraju biti usmjerena na politike solidarnosti prema izbjeglicama i migrantima. Politike također trebaju biti usmjerene na zaštitu izbjeglica i migranata te im pružati podršku.

Zalažemo se za pravovremeno uključivanje djece kojoj hrvatski nije materinji jezik u odgojno-obrazovni sustav te za osiguranje kvalitetnog, dostupnog i prohodnog odgojno-obrazovnog procesa. Dijelu djece izbjeglica i Roma često je onemogućeno praćenje nastave i pristup obrazovanju, a pravo na obrazovanje potpunosti im je u ili djelomično uskraćeno i tijekom nastave na daljinu. Istraživanja pokazuju da se djecu izbjeglice ili romsku djecu ne uključuje pravovremeno u obrazovanje, da ih se segregira u procesu obrazovanja i/ili im se pak ne pruža odgovarajuća podrška u napredovanju u odgojno-obrazovnom procesu.

Također potrebno je omogućiti programsku i financijsku podršku za politički i društveno-kulturni rad izbjegličkih, migrantskih i manjinskih kolektiva te podršku organizacijama, pojedincima i kolektivima koji djeluju u solidarnosti s njima. Hrvatske su institucije posljednjih godina otvoreno kriminalizirale akcije solidarnosti kako putem medija tako i sudskim putem.

Suradnju i podršku smatramo temeljnim društvenim vrijednostima - stoga želimo stati na kraj kriminalizaciji i otvoriti put za transkulturnu razmjenu i međusobnu podršku u oblikovanju progresivnih političkih prostora i politika.

VANJSKA POLITIKA

Od osamostaljenja Hrvatska nije uspjela artikulirati vanjsku politiku na način da postane relevantan akter u vanjskopolitičkim procesima. Programski prioriteti naše vanjske politike usklađeni su s našim prioritetima unutarnje politike. Time dokidamo dosadašnju vanjsko-političku praksu da jedno govorimo van granica RH, a drugo činimo unutar vlastitih

granica. Upravo zbog takve nevjerodostojnosti hrvatska vanjska politika je izgubila međunarodni ugled.

Strateški ćemo graditi zagovaračka partnerstva s onim zemljama, a posebno s članicama EU, s kojima se preklapamo u ciljevima našeg političkog programa koji se temelji na zelenom otpornom gospodarstvu, dostojanstvenim uvjetima rada, društvenoj jednakosti, demokratizaciji i međunarodnoj solidarnosti. Tu dinamiku ćemo posebno njegovati u procesu sukreiranja politika EU, koje ne smatramo vanjskim nego unutarnjim europskim politikama čiji smo ravnopravni sukreatori, zajedno s ostalim članicama.

Naša glavna poluga vanjske politike međunarodna je solidarnost kroz razvojnu suradnju. Taj alat pružanja pomoći kroz suradnički odnos sa slabije razvijenim zemljama do sada je bio u potpunosti zanemaran. Potrebno je značajno povećati izdvajanja za razvojne projekte u strateškim zemljama partnericama. Također je potrebno revidirati nestrategičke projekte usmjerene prema dijaspori. Razvojne projekte je potrebno provoditi velikim dijelom u suradnji s organizacijama civilnog društva. Oživjet ćemo zaboravljene kontakte koji su stečeni kroz Pokret nesvrstanih kako bismo započeli ponovno graditi odnose sa zemljama u Africi i Aziji, gdje brojni nekadašnji studenti koji su studirali u bivšoj Jugoslaviji sada kreiraju nacionalne politike matičnih zemalja. Zajedno ćemo kreirati rješenja vezana uz migracije.

Druga važna tema koju ćemo promovirati kroz vanjsku politiku jest politika izgradnje mira. Cilj nam je iz vlastitog iskustva rata, za razliku od dosadašnjeg naglaska na vojnu dimenziju, promovirati politike solidarnosti, ljudskih prava, prevenciju i razrješenje sukoba. Te ćemo politike promovirati kroz međunarodne organizacije kao što su UN i Vijeće Europe. Smjernice našeg vanjskopolitičkog djelovanja bit će usklađene s međunarodno usvojenim okvirom globalnih ciljeva razvoja.

REFORMA EUROPSKE UNIJE

Sudjelovat ćemo u reformi Europske unije kako bi se povećao utjecaj građanki na europske politike, a smanjio utjecaj korporativnih lobista i tehnokrata. Cilj treba biti postavljen na uravnotežen razvoj zemalja centra i zemalja periferije kroz reforme EMU-a, kroz prilagodbu kriterija iz Maastrichta te kroz daljnju fiskalnu integraciju.

Ojačat ćemo analitičke sposobnosti naših državnih službenika za pravovremeno praćenje i sudjelovanje u kreiranju EU politika kako bi imali kapacitete za pokretanje političkih inicijativa u EU. Demokratizirat ćemo izradu stajališta RH vezanih za EU politike na način da će stručna javnost, kroz javno savjetovanje, a kasnije i kroz Sabor, moći doprinijeti oblikovanju Europske unije i vanjske politike.

Potrebno je uspostaviti nacionalni nadzor nad pravednim i učinkovitim trošenjem EU fonda za oporavak od krize izazvane pandemijom koronavirusa, a unutar EU institucija osigurati

mehanizam redovne revizije trošenja. Nećemo dopustiti da se taj novac koristi za produblivanje nejednakosti, ignoriranje klimatske krize ili narušavanje vladavine prava u EU. U prvoj godini mandata posebnu pažnju unutar EU postaviti ćemo na uspostavu Višegodišnjeg financijskog okvira kao i na uspostavu mehanizma vezivanja trošenja EU sredstava s kvalitetom vladavine prava u članicama, a čiju uspostavu snažno podržavamo.

Prioriteti našeg političkog djelovanja unutar EU sljedeći su :

- praćenje i sukreiranja politika vezanih za Novi zeleni dogovor EU na način da se osigura pravedna i dostupna distribucija sredstava za prelazak na zelenu energiju i ekonomiju u svim članicama EU;
- solidarna politika prema migracijama; predanost politici proširenja EU na zapadni Balkan.

Kriza izazvana pandemijom koronavirusa presudan je test solidarnosti za Europsku uniju. Nakon neadekvatne političke reakcije na financijsku i ekonomsku krizu 2008, nemogućnost postizanja učinkovitog zajedničkog odgovora dodatno će pojačati političke i društvene tenzije među članicama EU. Visoka razina financijske i ekonomske integracije zahtijeva koordinirani i zajednički europski program obnove. Taj program mora napustiti neoliberalnu recepturu koju Europska unija provodi već tri desetljeća. Potrebno je preoblikovati europsku ekonomiju prema ciljevima pravednosti i održivosti. Zalažemo se za postupnu transformaciju Europske unije u socijalnu i solidarnu uniju.

Europski zeleni dogovor mora prioritizirati društvene ciljeve i adresirati nezaposlenost, siromaštvo i nejednakost. Potrebno je otkloniti štete načinjene javnom sektoru provedbom neoliberalnih politika i unaprijediti javne sustave. Moramo transformirati načine proizvodnje i korištenja energije, transporta i hrane te značajno smanjiti emisije ugljika i ekološki otisak. Građanke Europe potrebno je uključiti u odlučivanje o prioritetnim investicijama, prije svega na lokalnoj i regionalnoj razini.

Financiranje potrebno za izlazak iz ove krize prema održivoj budućnosti nije moguće provesti samo na nacionalnoj razini. Pridružiti ćemo se progresivnim snagama u Europi u zahtjevu da se donesu zajedničke mjere, uključujući izdavanje euroobveznica i izdvajanje značajnih sredstava iz EU proračuna. Ova kriza pokazuje da sredstva za duboku socijalno-ekološku transformaciju postoje, ali da je do sada izostajala politička volja za nju.